

AULA D'HISTÒRIA

50 ANYS
DELS JOCS
DE 1972

JOAN MANEL SURROCA
LUIS SÁNCHEZ
RAÛL VÁZQUEZ

Fundació Barcelona Olímpica

AULA D'HISTÒRIA

50 ANYS
DELS JOCS
DE 1972

Autors

JOAN MANEL SURROCA

LUIS SÁNCHEZ

RAÛL VÁZQUEZ

Editat per: Fundació Barcelona Olímpica (FBO).
© 50 ANYS DELS JOCS DE 1972.
Surroca, Joan Manel.
Sánchez López, Luis.
Vázquez Coma, Raül.
1a edició – Barcelona, Espanya: 2022.

Fundació Barcelona Olímpica

Fotografies pàgines interiors

tots els drets reservats:

© Desconegut / COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE (CIO)

Pàg. 11, 12, 41, 44, 45, 49, 52, 53.

© Kishimoto / COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE (CIO)

Pàg. 21, 22, 24, 28, 29, 31, 39, 40, 42, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 54, 58, 60, 62.

© Grégoire, Peter / COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE (CIO)

Pàg. 17, 35.

© Campañá, Antonio / SPAINSNOW

Pàg. 23, 24, 31.

© Clavijo, M. Salomé / ARXIU FUNDACIÓ BARCELONA OLÍMPICA

Pàg. 20, 38, 72, 73.

© Clavijo, M. Salomé / Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport J. A. Samaranch / FBO

Pàg. 72.

© Picture Alliance / dpa / Olympische Spiele

Pàg. 34.

Fons d'arxiu:

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport J.A. Samaranch / FBO

Pàg. 63.

INSTRUCCIONS ESPECIALS I ALTRES NOTES:

© Tipografies:

- *BPdots-Atrevit*. Tipus: OpenType Tipus 1.

- *OratorStd*. Tipus: OpenType Tipus 1.

- *OratorStd-Slanted*. Tipus: OpenType Tipus 1.

- *PTSans-Regular*. Tipus: OpenType TrueType.

- *PTSans-Italic*. Tipus: OpenType TrueType.

© Disseny gràfic i maquetació:

FBO / M. Salomé Clavijo.

- Coordinació editorial:

FBO / CEO-JAS / Luis Sánchez López i Raül Vázquez Coma.

- Revisió de textos: [textosBCN](#)

- Coordinació d'imatge: FBO / Cristian Herrera i M. Salomé Clavijo.

Dipòsit legal: B-20767-2022.

ISBN: 978-84-09-46013-7

Imprimeix: [Kaizen Producciones Publicitarias](#)

Imprès a Espanya.

[Av. de l'Estadi, 60, Barcelona](#)
(davant l'Estadi Olímpic)

T. +34 934 260 660
T. +34 932 925 379

E-mail: info@fbolimpica.es

www.fundaciobarcelonaolimpica.es

[@fundaciobarcelonaolimpica](#)

[@fbolimpica](#)

[@fundacio_barcelona_olimpica](#)

[fundació barcelona olímpica-
museu olímpic](#)

PREFACI

Ja fa 50 anys dels Jocs Olímpics de Sapporo i de Munic de 1972, així com dels de Stoke Mandeville disputats a Heidelberg. Van ser uns Jocs molt significatius i que són recordats pel seu llegat i per la tragèdia.

Per primera vegada, uns Jocs Olímpics d'hivern se celebraven a Àsia, a la ciutat japonesa de Sapporo. Els Jocs Olímpics d'hivern de Sapporo van significar la primera i única medalla d'or fins llavors d'un esportista espanyol en uns Jocs Olímpics d'hivern, la de Paquito Fernández Ochoa.

Aquell estiu de 1972, Munic va acollir els Jocs Olímpics, marcats per la tragèdia de l'atemptat de Setembre Negre a la Vila Olímpica, però també per uns Jocs amb un llegat vinculat a la ciutat i les primeres passes d'uns Jocs sostenibles.

A Heidelberg, Alemanya, es va disputar la IV edició dels Jocs de Stoke Mandeville, on van destacar les plates dels nedadors Bertrand de Five i Francisco Benítez.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	09
1.1.EL MOVIMENT OLÍMPIC: L'ETAPA FINAL DE LA PRESIDÈNCIA D'EVERY BRUNDAGE I L'INICI DE LA DE LORD KILLANIN	09
1.2.EL COMITÈ OLÍMPIC ESPANYOL I LA CANDIDATURA PER AL 1972	13
1.3.EFEMÈRIDES ESPORTIVES DE 1972	15
2. ELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN DE SAPPORO 1972	18
2.1.INTRODUCCIÓ	18
2.2.LA FLAMA OLÍMPICA	18
2.3.LA CERIMÒNIA D'OBERTURA	23
2.4.EL LLEGAT	25
2.5.LA IRREALITAT DE LA NORMA 26 DE LA CARTA OLÍMPICA	25
2.6.ELS NOMS PROPIS DE SAPPORO 1972	27
2.7.LA PARTICIPACIÓ ESPANYOLA ALS JOCS OLÍMPICS DE SAPPORO 1972	31
3. ELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972	36
3.1.INTRODUCCIÓ	36
3.2.LA FLAMA OLÍMPICA	36
3.3.LA CERIMÒNIA D'OBERTURA	40
3.4.EL LLEGAT	42
3.5.EL TERRORISME IRROMP EN ELS JOCS	43
3.6.LLEUGER INCREMENT DE LA PARTICIPACIÓ FEMENINA	46
3.7.ELS TRES SEGONS MÉS POLÈMICS DEL BÀSQUET OLÍMPIC	46
3.8.LA GUERRA DE LES PERXES	47
3.9.OLÍMPICS QUE DEIXEN EMPREMTA	48
3.10.ELS SET ORS DEL TAURÓ	48
3.11.PÒDIUMS IRREVERENTS	50
3.12.EL FALS MARATONIÀ	51
3.13.UN MEDALLER QUE ANAVA MES ENLLÀ DE L'ESPORT	52
4. LA PARTICIPACIÓ ESPANYOLA ALS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972	54
4.1.ESPANYA: UNA SOLA MEDALLA, VAN PODER SER-NE MÉS	54
4.2.UNA MEDALLA DOBLEMENT MALEÏDA	55
4.3.UNS 10.000 PER A LA HISTÒRIA	56
4.4.UN OLÍMPIC AMB SENTIT D'ESTAT	56
4.5.DISCRETA ACTUACIÓ ALS ESPORTS D'EQUIP	57
4.6.ELS RESULTATS	58
5. IV JOCS DE STOKE MANDEVILLE DE HEIDELBERG 1972	66
5.1.INTRODUCCIÓ	66
5.2.ESPANYA: QUATRE MEDALLES EN NATACIÓ	68
6. REFERÈNCIES	70

1. INTRODUCCIÓ

1.1. EL MOVIMENT OLÍMPIC: L'ETAPA FINAL DE LA PRESIDÈNCIA D'EVERY BRUNDAGE I L'INICI DE LA DE LORD KILLANIN

Arribant a la seva etapa final, la visió idealista de l'olimpisme d'Avery Brundage es trobava en declivi, igual que la seva polèmica presidència. La presidència de Brundage als anys 60, a part de la qüestió de l'apartheid, es va veure amenaçada per l'augment del dòping entre els esportistes, una amenaça que requeriria la col·laboració de tots els organismes esportius internacionals, que s'executaria amb la creació d'una comissió mèdica. De tota manera, alguns països iniciarien la seva lluita contra el dopatge. El primer a crear una legislació en aquest sentit seria Àustria, el 1962, seguida de França, Bèlgica i Itàlia.¹

La batalla oberta entre Brundage i la Federació Internacional d'Esquí (FIS) arribaria al seu punt més tens als Jocs Olímpics d'hivern de Grenoble de 1968. Els interessos comercials de la FIS van xocar amb les idees del president del Comitè Olímpic Internacional (COI), que feia temps que qüestionava la necessitat d'uns JJOO d'hivern. A la guerra comercial s'hi uniria la forta inversió que s'hauria de fer per organitzar els Jocs a Grenoble, i que rondava els 100 milions de dòlars. Avery Brundage va respondre-hi negant-se a assistir als esmentats Jocs.²

El 1969, Monique Berlioux substituïa el secretari general del COI Johann Westerhoff. En aquells moments, l'exnadora francesa feia les funcions de directora de Premsa i Relacions Públiques, càrrec que va continuar exercint. La figura de Berlioux era respectada i fins i tot temuda per alguns membres del COI. El seu poder aniria en augment, gràcies, en part, a les absències dels presidents Brundage i Killanin a la seu del COI a Lausana.

El conflicte de les dues Xines continuava latent. La República Popular de la Xina buscava ser membre de l'ONU i va restablir relacions diplomàtiques amb els Estats Units a través de l'equip americà de tennis taula enviat al Campionat del Món celebrat a Nagoya (Japó). La Xina va convidar l'equip americà a visitar

1 Miller, 2019: 162.

2 Miller, 2019: 174.

el país, i van ser rebuts per Zhou Enlai (primer ministre). Mentrestant, Taiwan continuava tenint el seu membre al COI, però la situació es va complicar quan l'ONU admetria la República Popular en el Consell de Seguretat el 1971, fet que obligava Taiwan a retirar-se de l'ONU.³

Brundage no veia amb bons ulls la nova Assemblea General Permanent (PGA) dels Comitès Olímpics Nacionals (CON), liderada per l'italià Giulio Onesti, que es presentava com un òrgan més democràtic davant el sistema oligàrquic del COI. La Junta Executiva del COI recolzaria la PGA, encara que Brundage amenacés amb expulsar-los si ho feien. S'albirava el final de l'era Brundage i el seu immobilisme. En aquest sentit, el 1971, a proposta del comte de Beaumont, es crearia un comitè de solidaritat olímpica, amb l'objectiu de repartir amb els CON els beneficis dels drets de televisió.

Continuava la croada contra els "Jocs blancs" per part del president Brundage. Considerava l'esquiador austríac Karl Schranz com a professional, confrontant-se així a la FIS, que amenaçava amb la creació d'un Campionat del Món després dels JJOO de Sapporo. Després de la votació de la Comissió d'Elecció per als Jocs que se celebraven al Japó, guanyaven els partidaris de no deixar competir l'austríac, fet que provocaria l'amenaça de retirada de tot l'equip si no es reconsiderava la decisió. Finalment, no es va produir tal retirada, i Karl Schranz va tornar a Viena, on seria rebut per una multitud de compatriotes.

El 25 d'agost de 1972, a la Sessió del COI celebrada a Munic amb motiu dels JJOO, s'escolliria el successor d'Avery Brundage. L'irlandès Michael Morris, Lord Killanin, es va convertir en el sisè president del COI, després de guanyar en la votació al comte Jean de Beaumont. El bloc comunista decantaria la balança cap al costat de l'irlandès, que va vèncer per 39 a 29 vots.

El mandat de Lord Killanin s'iniciava després de la clausura dels JJOO de Munic. La seva presidència de vuit anys va estar molt marcada per les diferents crisis patides per l'olimpisme, tant a nivell econòmic com polític, i que va culminar amb el boicot per part dels Estats Units als JJOO de Moscou de 1980. El seu marcat pacifisme tenia el seu origen en la participació a la II Guerra Mundial i el desembarcament de Normandia.⁴ És considerat un president poc intervencionista, fet que es demostra amb el poder que va anar agafant progressivament Monique Berlioux, un tema que seria heretat per Joan Antoni Samaranch.⁵

³ Miller, 2019: 188.

⁴ Miller, 2019: 202.

⁵ Miller, 2019: 203.

✓ JOAN ANTONI SAMARANCH, LORD KILLANIN I MONIQUE BERLIOUX, DURANT LA RODA DE PREMSA DEL NOU PRESIDENT DEL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL.

La primera dificultat que trobaria com a president va ser la retirada, el novembre de 1972, de Denver com a ciutat organitzadora dels Jocs Olímpics d'hivern de 1976. Els ciutadans de Colorado votarien en referèndum la no celebració dels Jocs al seu territori a causa de l'impacte mediambiental que suposaria la celebració.⁶ En una reunió a Lausana, davant la incertesa d'algunes alternatives proposades, es va optar per reemplaçar-la per Innsbruck, que ja havia organitzat eficientment els Jocs de 1964. Al Congrés de 1973 celebrat a Varna (Bulgària), es va crear la Comissió Tripartida, on es donava participació als CON i les Federacions Internacionals (FI). Per tant, es democratitzava lleugerament el moviment olímpic. Al mateix congrés, s'eliminarà la paraula *aficionat* de la regla 26 de la Carta Olímpica respecte a l'elegibilitat. A pesar de no creure en uns Jocs Olímpics professionals, Lord Killanin volia regles de funcionament reals, que poguessin ser obeïdes. La nova regulació s'aprovaria a la Sessió de Viena de 1974, i establia que els atletes havien d'adherir-se a les regles del COI i de les FI, sense rebre beneficis econòmics més enllà dels establerts per les lleis.

⁶ Grasso; Mallon; Heijmans, 2015: XXIII.

✓ UN DELS MOMENTS DE LA 73a SESSIÓ DEL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL, CELEBRADA A MUNIC. D'ESQUERRA A DRETA: AVERY BRUNDAGE (PRESIDENT DEL COI), GUSTAV HEINEMANN (PRESIDENT DE LA REPÚBLICA FEDERAL D'ALEMANYA), WILLI DAUME (MEMBRE DEL COI) I ALFONS GOPPEL.

La remuneració per publicitat hauria de pagar-se al CON o a la FI dels atletes, mentre que la durada de l'entrenament quedava a discreció de les FI. Es permetia el pagament a temps parcial fora del treball, encara que sense excedir la suma que el competidor hauria guanyat en el mateix període. Si l'ocupador no pagava la compensació, la federació nacional o el CON podria pagar-la.⁷ També a Viena, el príncep De Mérode, director de la Comissió Mèdica del COI, anunciava que el 1976 estarien preparades les proves per detectar esteroides. Finalment, a la capital austríaca es decidiren les seus dels Jocs Olímpics de 1980, i van ser designades Lake Placid per als d'hivern i Moscou per als d'estiu.

⁷ Miller, 2019: 203.

1.2. EL COMITÈ OLÍMPIC ESPANYOL I LA CANDIDATURA PER AL 1972

La 63a Sessió del Comitè Olímpic Internacional es va celebrar a Madrid a inicis d'octubre de 1965. Emmarcat en aquesta assemblea, l'aparell estatal franquista (Franco va obrir la Sessió), liderat per José Antonio Elola-Olaso,⁸ va sondejar dins dels cercles olímpics la possibilitat d'una candidatura olímpica espanyola per als Jocs Olímpics de l'any 1972.⁹ Les paraules de lloança del president Avery Brundage sobre el país, incentivant una candidatura, augurava un bon inici al projecte olímpic. Uns Jocs Olímpics podien significar una bona eina de neteja d'imatge internacional del règim dictatorial que vivia Espanya.

El novembre de 1965, l'Ajuntament de Barcelona, encapçalat pel seu alcalde Josep Maria Porcioles, amb l'impuls de Joan Antoni Samaranch i la figura de Pau Negre Villavecchia, presenta la candidatura de la ciutat al Comitè Olímpic Espanyol (COE), amb el suport dels mitjans de comunicació.¹⁰

El mes de desembre del mateix any, es va produir l'elecció de la candidatura olímpica espanyola per part del Comitè Olímpic Espanyol. Madrid també va presentar al COE una candidatura liderada per l'alcalde Carlos Arias Navarro, sense un projecte format al darrere i una idea precipitada, sorprenent al món de l'esport. El 26 de desembre, mitjançant una nota publicada a l'ABC, s'informava que dos dies abans s'havia celebrat una reunió al COE per escollir la candidatura espanyola que es presentaria l'abril de 1966 a Roma. Madrid va ser la ciutat escollida pel COE, en un moviment turbulent i obscur, que va deixar fora de la participació en la decisió els membres catalans, als quals es va informar que es tractava d'una sessió ordinària.

En aquells moments, tres dels sis representants catalans del COE es trobaven a Austràlia, acompanyant la selecció espanyola de tennis que estava disputant la final de la Copa Davis. Entre ells, Joan Antoni Samaranch, subdelegat Nacional d'Esports i vicepresident del COE, que no va poder defensar la candidatura barcelonesa (molt més preparada per liderar el projecte olímpic

⁸ José Antonio Elola-Olaso era delegat nacional de *Educación Física y Deportes* (DND) i president del Comitè Olímpic Espanyol (COE).

⁹ Cal destacar que Barcelona ja estava treballant en un projecte olímpic pensat per als Jocs Olímpics de 1968, però el projecte encara no estava prou madur i es va plantejar per als Jocs Olímpics de 1972.

¹⁰ Simón, 2014: 15.

espanyol). En documents personals de Samaranch consta el seu malestar per la decisió i, com a conseqüència dels obscurs moviments que la van envoltar, Pau Negre va dimitir com a membre del COE. El 24 d'abril de 1966 es va fer la votació a Roma per escollir la seu dels Jocs Olímpics de 1972. Munic va guanyar la votació amb 31 vots, davant els 16 de Madrid i els 13 de Mont-real. Aquell mateix dia, Joan Antoni Samaranch era elegit membre del Comitè Olímpic Internacional, mesos després, el 1967 passaria a ser el màxim responsable de l'esport espanyol impulsant la famosa campanya "Contamos contigo" per fomentar i popularitzar la pràctica esportiva.

El desembre de 1970, fruit d'enveges d'alguns dels alts dirigents del règim pel seu creixent protagonisme i popularitat, Joan Antoni Samaranch va ser cessat i el seu càrrec fou ocupat per Joan Gich Bech de Carede, el qual va continuar comptant amb el càrrec de delegat nacional. L'etapa de Joan Gich va ser continuista, amb l'intent d'ampliar la pràctica de l'esport a Espanya i potenciant l'educació física a l'escola. Així mateix, el nou president del COE assegurava la preparació dels esportistes per als pròxims esdeveniments esportius internacionals com eren els Jocs Olímpics de 1972, i un any abans els VI Jocs Mediterranis d'Esmirna.¹¹

1.3. EFEMÈRIDES ESPORTIVES DE 1972

GENER	ESCACS En la final del campionat del món, el nord-americà Bobby Fischer s'imposa al soviètic Boris Spasski.
FEBRER	JOCS OLÍMPICS (HIVERN) XI Jocs Olímpics d'hivern, es van celebrar a la ciutat de Sapporo (Japó) entre els dies 3 i 13 de febrer de 1972.
MAIG	CICLISME José Manuel Fuente guanya la Vuelta Ciclista a Espanya.
	FUTBOL Real Madrid, campió de lliga; Ajax, campió d'Europa, i Glasgow Rangers, de la Recopa: els seguidors escocesos causen danys importants a les graderies del Camp Nou.
JUNY	CICLISME Eddy Merckx guanya el Giro d'Itàlia per davant de José Manuel Fuente.
	FUTBOL La RFA guanya la final de l'Eurocopa (3-0) contra l'URSS.
	TENNIS Andrés Gimeno guanya el torneig de Roland Garros.
JULIOL	ATLETISME Carmen Valero guanya el seu primer títol de campiona d'Espanya dels 1.500 m. N'assoliria fins a set.
	CICLISME Eddy Merckx guanya el seu quart Tour de França.
	FUTBOL L'Atlético de Madrid guanya la final de la Copa contra el Valencia CF (2-1).

11 Simón, 2019: 136-137.

AGOST	HOQUEI PATINS A la Corunya, la selecció espanyola es proclama campiona del món en guanyar els 11 partits del campionat.
	JOCS OLÍMPICS (ESTIU) XX Olimpíada, es van celebrar a la ciutat de Munic (República Federal d'Alemanya) entre els dies 26 d'agost i 11 de setembre. En la cerimònia inaugural, l'atleta Heidi Schuller va ser la primera dona a fer jurament olímpic en uns Jocs d'estiu.
	TENNIS Al RCT Barcelona, els Estats Units guanyen a Espanya per 3-2 en semifinal de la Copa Davis. ¹²
SETEMBRE	MOTOCICLISME Al circuit de Montjuïc, Ángel Nieto assoleix els títols mundials de 50 cc i 125 cc.
OCTUBRE	FÓRMULA 1 Al Gran Premi dels Estats Units, el pilot brasiler Emerson Fittipaldi es proclama campió del món.
	HOQUEI PATINS Remuntant 8 gols, el Reus Deportiu guanya per 11-0 al Novara i alça la seva 6a Copa d'Europa consecutiva.
	PATINATGE ARTÍSTIC Ascensión Villagrà obté la medalla d'argent en exercicis obligatoris i acaba en quart lloc del campionat del món.
DESEMBRE	BOXA José Legrá es proclama campió del món de pes ploma del Consell Mundial de Boxa.
	TENNIS El Masters de Tennis es disputa al Palau Blaugrana.

¹² Cal recordar que el tennis no era dins del programa olímpic a Munic 1972. L'última edició que s'havia inclòs va ser la de París 1924. Fins als Jocs de Seül de 1988 no es va tornar a incloure fins a l'actualitat.

2. ELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN DE SAPPORO 1972

2.1. INTRODUCCIÓ

El juliol de 1936, per primera vegada a la història, el COI va atorgar l'organització dels Jocs Olímpics a un país asiàtic: el Japó havia d'organitzar els Jocs d'estiu i d'hivern de 1940. Els d'estiu tindrien per seu la capital, Tòquio, i els d'hivern se celebrarien a Sapporo. Però tan sols un any després, el conflicte bèl·lic xin-japonès de 1937 va fer que Japó hagués de renunciar a uns Jocs que, malgrat ser adjudicats de nou a Londres els d'estiu i a Garmisch-Partenkirchen els d'hivern, mai s'arribarien a disputar a conseqüència de l'esclat de la II Guerra Mundial. A la 65a Sessió del COI, celebrada a Roma el 26 d'abril de 1966, la ciutat japonesa de Sapporo es convertia en la primera ciutat asiàtica a acollir uns Jocs Olímpics d'hivern. Va guanyar la votació a les candidatures de Banff (Canadà), Lahti (Finlàndia) i Salt Lake City (Estats Units).

Per a la ciutat japonesa de Sapporo, la celebració dels Jocs significaria un salt qualitatiu en el desenvolupament de la zona, gràcies a les inversions realitzades en carreteres i infraestructures.

2.2. LA FLAMA OLÍMPICA

Com era tradició, el 28 de desembre de 1971, el foc olímpic es va encendre al jaciment arqueològic grec d'Olímpia. Després de la cerimònia de l'encesa de la flama olímpica, la torxa es va traslladar en cotxe fins a l'aeroport internacional d'Ellinikon, Atenes, on va viatjar amb avió fins a territori japonès. Dos dies més tard, la torxa olímpica va aterrar a l'illa japonesa d'Okinawa, lloc reconegut per ser l'origen de l'esport i art marcial anomenat *karate*. En aquest indret es va organitzar un recorregut de relleus de la torxa, d'uns seixanta quilòmetres, al voltant de l'illa.

El dia 1 de gener de 1972, la flama olímpica va arribar a la ciutat de Tòquio i es van celebrar uns actes commemoratius a l'Estadi Olímpic de la ciutat. La flama olímpica es va traslladar des de Tòquio fins a Nirasaki. En aquesta localitat, la torxa olímpica va iniciar dos recorreguts diferents per territori nipó que finalitzaven a

la ciutat d'Aomori, al nord de l'illa de Honshu.¹³

ELS DOS ITINERARIS:

Itinerari de la costa oest, bordejant el mar de l'Est, també anomenat mar del Japó: Nirasaki, Nagano, Niigata, Akita i Aomori.

Itinerari de la costa est, bordejant l'oceà Pacífic: Nirasaki, Utsunomiya, Sendai i Aomori.

Des de la ciutat japonesa d'Aomori, la flama olímpica es va portar fins a l'illa de Hokkaido, separada de l'illa de Honshu per l'estret de Tsugaru, on es van fer tres itineraris nous des de la ciutat de Hakodate fins a l'arribada a Sapporo.

ITINERARIS:

Itinerari A: Hakodate, Urakawa, Kushiro, Nemuro, Abashiri i Sapporo.

Itinerari B: Hakodate, Wakkanai, Rumoi i Sapporo.

Itinerari C: Hakodate i Sapporo.

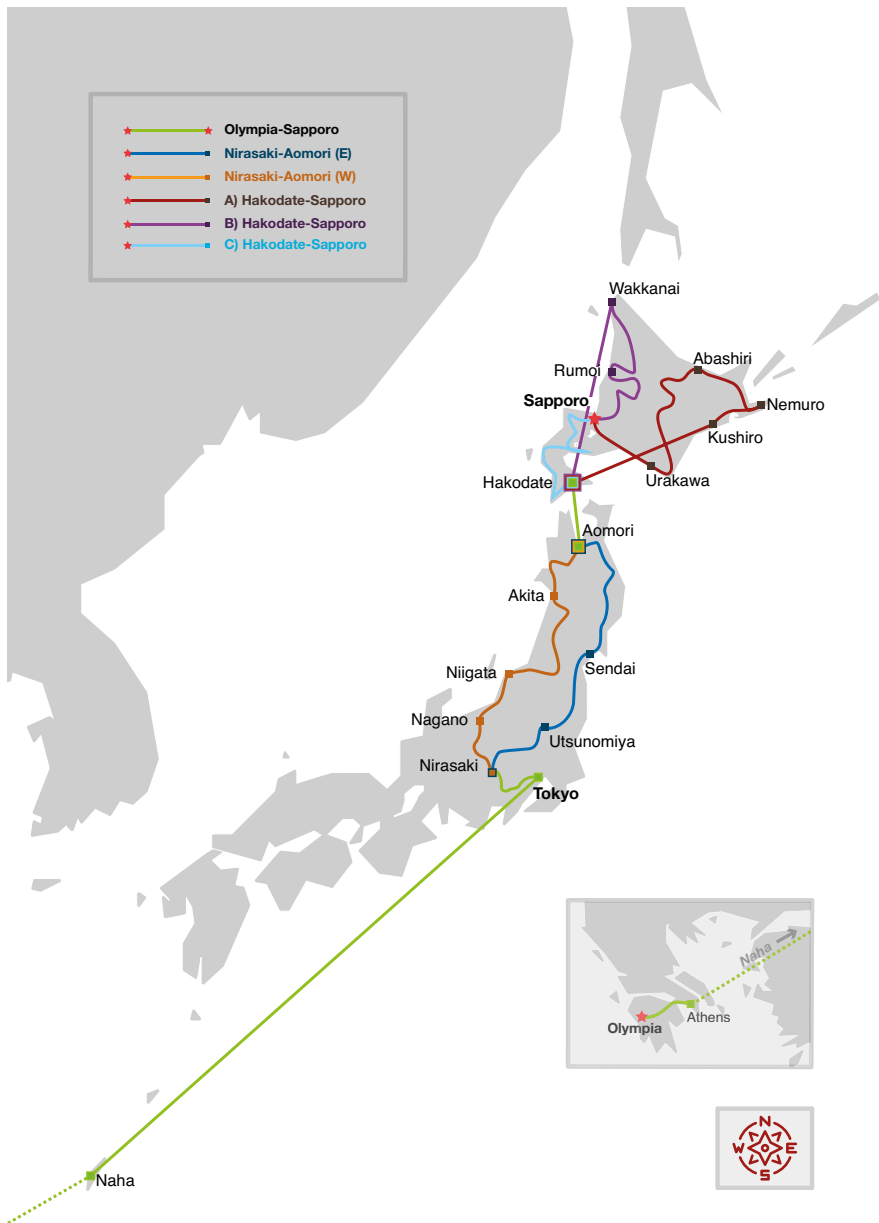
El mateix dia, el 29 de gener de 1972, les tres flames olímpiques van arribar a la ciutat de Sapporo. Un dia més tard, les tres torxes que es van utilitzar en els diferents itineraris van ser homenatjades en un acte commemoratiu a la plaça de l'Ajuntament de Sapporo, on va assistir Avery Brundage, president del COI.

El 3 de febrer, la flama olímpica va arribar al Makomanai Open Stadium de Sapporo, seu de la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics.¹⁴

Abans de l'arribada de la torxa al Makomanai Open Stadium de Sapporo, es van pronunciar els discursos oficials a càrrec de Kogoro Uemura, president del Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Sapporo; d'Avery Brundage, president del Comitè Olímpic Internacional, i de l'emperador Hirohito del Japó. L'últim rellevista i encarregat d'encendre el peveter va ser un adolescent japonès anomenat Hideki Takada.

¹³ Organizing Committee for the XI Olympic Winter Games Sapporo, 1972-1973: 162.

¹⁴ Organizing Committee for the XI Olympic Winter Games Sapporo, 1972-1973: 164.

ARRIBADA DE LA FLAMA OLÍMPICA AL GOVERN DE HOKKAIDO.

Durant els assajos de la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Sapporo hi va haver diversos problemes amb algunes torxes que van sortir defectuoses. A més, algunes d'aquestes torxes ja havien mostrat dificultats durant el recorregut dels relleus de la flama olímpica.

El dissenyador de la torxa olímpica va ser Manumichi Yanagi, que també va dissenyar la torxa als Jocs Olímpics d'estiu de Tòquio de 1964.

El primer rellevista de la torxa va ser Yiannis Kirkillessis, jugador de basquetbol grec que també va ser el primer rellevista als Jocs Olímpics d'estiu de Munic del mateix any. Van participar-hi 16.300 rellevistes, aproximadament.

Distància del recorregut de relleus de la torxa olímpica: 18.741 km, aproximadament, des d'Olimpia (Grècia) fins al Makomanai Open Stadium de Sapporo. S'hi inclouen els desplaçaments fora de territori japonès (medi terrestre i aeri) i en territori japonès (medi terrestre, aeri i marítim).¹⁵

Països visitats durant el recorregut de la torxa olímpica: Grècia i el Japó.

Principals ciutats visitades durant el recorregut de la torxa olímpica: Olímpia, Atenes, Tòquio, Nirasaki, Aomori, Hakodate i Sapporo.

¹⁵ Organizing Committee for the XI Olympic Winter Games Sapporo, 1972-1973: 163.

^ ENCESA DE LA FLAMA OLÍMPICA AL CITY HALL PLAZA.

2.3. LA CERIMÒNIA D'OBERTURA

La cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Sapporo es va celebrar el 3 de febrer de 1972 i es va realitzar seguint el tradicional ritual olímpic. Abans de l'arribada de la flama olímpica al Makomanai Open Stadium de Sapporo, es va produir la desfilada dels països participants, amb Grècia al capdavant, i es van pronunciar els discursos oficials a càrrec de Kogoro Uemura, president del Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Sapporo; d'Avery Brundage, president del Comitè Olímpic Internacional, i de l'emperador Hirohito del Japó.

A la part musical de la cerimònia d'obertura van intervenir-hi 270 músics i una coral formada per 700 veus. El darrer relleu de la flama olímpica el van protagonitzar dues joves estudiants de 16 anys, Izumi Tsujimura, que va entrar al Makomanai Open Stadium de Sapporo patinant, i a peu d'escala va lliurar la torxa a Hideki Takada, que va ascendir 103 esglaons fins a encendre la flama del peveter de l'estadi.

^ DELEGACIÓ ESPANYOLA DURANT LA DESFILADA A LA CERIMÒNIA D'OBERTURA DELS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN DE SAPPORO 1972. D'ESQUERRA A DRETA: ÀNGEL BARANDA, CONCHITA PUIG, AURELIO GARCÍA I FRANCISCO FERNÁNDEZ OCHOA.

Un dels moments més destacats de la cerimònia d'obertura fou el protagonitzat per prop de 900 escolars que van entrar a l'Estadi Olímpic patinant i portant rams de globus dels cinc colors de la bandera olímpica. Aquests 18.000 globus es van llançar cap al cel una vegada es va realitzar el jurament olímpic dels atletes i dels jutges i àrbitres.

< INAUGURACIÓ DELS
JOCS OLÍMPICS
D'HIVERN DE
SAPPORO 1972
AL CITY HALL
PLAZA.

< CLOENDA DELS
JOCS OLÍMPICS
D'HIVERN DE
SAPPORO 1972.

2.4. EL LLEGAT

Els Jocs Olímpics de Sapporo de 1972 foren els primers Jocs Olímpics d'hivern que es van celebrar al continent asiàtic, després de les experiències d'Europa i l'Amèrica del Nord.

A la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Sapporo es va fer el jurament de jutges i àrbitres per primera vegada a la història. Aquest discurs va anar a càrrec de Fumio Asaki, àrbitre japonès especialitzat en les proves de salt d'esquí.

Aquest esdeveniment va suposar per a Sapporo una millora important en les seves comunicacions i transport. Es van generar dos aeroports, més de 200 quilòmetres de noves carreteres i millores ferroviàries. També es va fer un pas important en la millora dels sistemes de calefacció i del tractament de l'aigua.

Les instal·lacions esportives principals d'aquells Jocs Olímpics continuen en funcionament i han estat seu de nombroses competicions internacionals. Actualment, el mont Teine és un centre important per a la pràctica de l'esquí. A més, els Jocs Olímpics foren la millor manera de promocionar i incentivar la pràctica dels esports d'hivern al continent asiàtic, fet que va donar peu a una generació d'excel·lents esportistes japonesos.

2.5. LA IRREALITAT DE LA NORMA 26 DE LA CARTA OLÍMPICA

Per primera vegada a la història, uns Jocs d'hivern se celebraven fora d'Europa i Amèrica, i les autoritats japoneses, tal com ja van fer amb Tòquio 1964, van abocar-hi els màxims recursos. L'inici va estar precedit d'una convulsa Sessió del COI, que, com si es tractes d'un terratrèmol, va sacsejar els pilars del moviment olímpic arran de la polèmica exclusió de l'esquiador austríac Karl Schranz, acusat de professionalisme i de no respectar la norma 26 de la Carta Olímpica. La proposta de la Comissió Executiva, defensada aferrissadament pel president Avery Brundage, va donar lloc a un extens debat en el qual es van evidenciar plantejaments oposats. Mentre uns membres eren partidaris d'una solució menys traumàtica, altres van donar suport a la proposta de Brundage, si bé en nombrosos casos amb diferents matisos. De res va servir la petició del Comitè Olímpic Austríac que es reconsiderés la decisió. Sotmès a votació el text resultant del debat, l'exclusió de Schranz per violar la norma 26 de la Carta

Olímpica va ser aprovada per 28 vots a favor i 14 en contra, és a dir, un terç dels membres del COI no la veien com una solució.¹⁶ La delegació austríaca va intentar una mesura de força buscant el suport de les delegacions francesa i suïssa per tal de retirar els seus esquiadors, alguns dels quals també estaven sota sospita,¹⁷ però la iniciativa no va reeixir i es va quedar en res. Brundage havia aconseguit el seu objectiu de fer fora Schranz, però, lluny d'aconseguir la pretesa exemplaritat, havia començat a perdre la batalla. A Viena més de cent mil persones van participar en la multitudinària rebuda de l'esquiador. Curiosament, dos anys després, la mateixa capital austríaca seria escenari de la modificació de la regla que havia motivat la seva exclusió. De fet, aquest afer va ser el detonant perquè les federacions internacionals intensifiquessin la seva reivindicació davant del COI per tal que aquest abandonés el seu immobilisme i adaptés la norma als nous temps de l'esport, camí de convertir-se en un potent sector econòmic. Paral·lelament, hi va haver un altre conflicte relacionat amb la regla 26, relativa a l'elegibilitat dels esportistes, com fou l'absència de l'equip d'hoquei gel del Canadà, sis vegades campió olímpic,¹⁸ que, davant la negativa de la Federació Internacional d'Hoquei Gel (IIHF) d'admetre els jugadors canadencs que jugaven a la Lliga Nacional d'Hoquei (NHL), es va retirar de totes les competicions internacionals per considerar una discriminació que, en canvi, es permetés que hi participessin els esportistes dels països socialistes a sou d'empreses estatals o de l'exèrcit, una clara evidència de professionalisme encobert.

Durant la sessió celebrada l'octubre de 1974 a Viena,¹⁹ fou aprovada unànimement la modificació de la regla 26 sobre l'elegibilitat dels esportistes amb un text que podríem definir com la professionalització de l'amateurisme. És a dir, sense reconèixer obertament el professionalisme, establia un cert equilibri amb els anomenats esportistes d'estat dels països socialistes. Prova de l'immobilisme dels principals dirigents del moviment olímpic és el punt novè de la famosa Sessió, en la qual es va sancionar Schranz i es va aprovar que els cavalls o vaixells que portessin noms d'empreses o marques comercials no serien admesos als Jocs Olímpics, descartant l'argument que en molts casos els seus propietaris eren particulars o empreses.

¹⁶ Procés verbal de la 72a Sessió del Comitè Olímpic Internacional, celebrada a Sapporo.

¹⁷ Al voltant de 40 esquiadors figuraven en una llista com a sospitosos d'haver rebut algun tipus de compensació econòmica del fabricant o per actes publicitaris.

¹⁸ Des de la primera edició, el Canadà mai no hi havia faltat. En les seves 11 participacions havia aconseguit sis medalles d'or, dues d'argent i dues de bronze.

¹⁹ Procés verbal de la 75a Sessió del Comitè Olímpic Internacional, celebrada a Viena.

2.6. ELS NOMS PROPIS DE SAPPORO 1972

La jove esquiadora suïssa de 17 anys Marie-Theres Nadig es va convertir en la gran triomfadora en adjudicar-se contra pronòstic la medalla d'or en les proves de l'eslàlom gegant i el descens, després de superar la que era gran favorita, l'austríaca Annemarie Moser-Proell, argent en les dues proves. Els esquiadors suïssos van ser els grans triomfadors a Sapporo, que van totalitzar tres medalles d'or, dues d'argent i una de bronze. A les dues medalles d'or de Marie-Theres Nadig cal afegir-n'hi quatre més en categoria masculina: a la prova de descens, majestuosa victòria de Bernhard Russi, seguit del seu company d'equip Roland Collombin, mentre que, a l'eslàlom gegant, Edy Bruggmann i Werner Mattle van acompanyar al pòdium el campió italià Gustavo Thoeni. Els de Sapporo van ser els darrers Jocs d'hivern en els quals els esquiadors van competir amb esquís de fusta. La gran evolució tecnològica del material esportiu amb l'arribada dels materials sintètics i la fibra de vidre iniciava una nova etapa.

En patinatge de velocitat, el gran dominador fou l'holandès Ard Schenk, triple medalla d'or en les curses de 1.500, 5.000 i 10.000 m. En esquí de fons, la gran figura va ser la soviètica Galina Kulakova, campiona olímpica dels 5 i 10 kilòmetres, a més dels relleus de 3 × 5 kilòmetres. En patinatge artístic, la qualitat tècnica en la rutina obligatòria de l'austríaca Beatrix Schuba li va suposar assegurar-se la medalla d'or, mentre que, a l'exercici lliure, la nord-americana Janet Lynn, amb la seva actuació, va enlluernar el públic i va assolir una nota excel·lent que li va atorgar la medalla de bronze, tot i que es va considerar la vencedora moral.²⁰ La seva popularitat la va dur a la portada de la revista *Newsweek* i a ser considerada una de les millors patinadores d'estil lliure de la història. El que va passar a Sapporo va tenir molt a veure amb el fet que els dirigents de l'International Skating Union (ISU) modifiquessin les normatives de competició en benefici de la creativitat.

En salts d'esquí, els japonesos van tenir el seu dia de glòria en assolir un triplet històric al trampolí de 70 metres, en què van situar al pòdium els seus tres saltadors: l'or per a Yukio Kasaya, l'argent per a Akitsugu Konno i el bronze per a Seiji Aochi. Després del gran èxit, Kasaya es perfilava com a gran favorit per al trampolí de 90 metres, però no va ser el seu dia. La jornada va estar marcada pels canvis constants en la direcció del vent, dels quals va resultar la sorprenent victòria del jove polonès Wojciech Fortuna, que en el seu primer salt, afavorit pel vent, se'n va anar als 111 metres, sis més que el segon classificat. Tot i que l'avantatge

²⁰ Tharrats, 1972 (vol. 3): 932.

- A** LA PATINADORA DE GEL AUSTRIACA BEATRIX SCHUBA, GUANYADORA DE LA MEDALLA D'OR INDIVIDUAL.
- B** GALINA KULAKOVA, DE LA UNIÓ SOVIÈTICA, CREUANT LA LÍNIA DE META COM A PRIMERA CLASSIFICADA A LA COMPETICIÓ DE 10 KM D'ESQUÍ DE FONTS FEMENÍ.
- C** L'ITALIÀ GUSTAVO THOENI I EL SUÍS WERNER MATTLE, MEDALLA D'OR I DE BRONZE RESPECTIVAMENT, A LA COMPETICIÓ D'ESLÀLOM GEGANT.
- D** EL SALTADOR JAPONÈS YUKIO KASAYA, MEDALLA D'OR A LA COMPETICIÓ K90 INDIVIDUAL.

- E** PÒDIUM DEL DESCENS MASCULÍ. D'ESQUERRA A DRETA: ELS SUÏSSOS ROLAND COLLOMBIN (MEDALLA DE PLATA) I BERNHARD RUSSI (MEDALLA D'OR), I L'AUSTRIAC HEINRICH MESSNER (MEDALLA DE BRONZE).
- F** EL SALTADOR POLONÈS WOJCIECH FORTUNA, MEDALLA D'OR A LA COMPETICIÓ DE K120 INDIVIDUAL.
- G** L'ESQUIADORA SUÏSSA MARIE-THERES NADIG, GUANYADORA DE LA MEDALLA D'OR A L'ESLÀLOM GEGANT FEMENÍ.
- H** UTE RÜHROLD, DE LA REPÚBLICA DEMOCRÀTICA D'ALEMANYA, SEGONA A LA COMPETICIÓ DE LUGE.

de Fortuna per la puntuació aconseguida semblava definitiu, el cert és que a la segona ronda de salts, les condicions van canviar i Fortuna només va poder arribar als 83 m, mentre que el suís Walter Steiner, més regular, amb 94 i 103 m, es va quedar a tan sols una dècima, i l'alemany oriental Rainer Schmidt, amb 101 m, aconseguia el bronze.²¹ En la competició de salts d'esquí no s'havia donat mai una situació tan ajustada per decidir les medalles: Fortuna (219,9 punts), seguit de Steiner (219,8), i de Schmidt (219,3) i el finlandès Käykhö (219,2). A més del triple pòdium dels saltadors japonesos, es van donar dos casos més, ambdós a les proves de luge, dominades de manera aclaparadora pels representants de la RDA. En categoria masculina, el pòdium van ser copat per Wolfgang Scheidel, Harald Ehring i Wolfram Fiedler, i en la femenina, les medalles foren per a Anna-Maria Müller, Ute Rührold i Margit Schumann. Tanmateix, en la modalitat de parelles es va produir un insòlit empat de temps (1.28.35) entre italians i alemanys orientals, per la qual cosa hi va haver doble medalla d'or.

En la competició d'hoquei gel, a més de la retirada ja comentada dels grans favorits, els canadencs, es va produir la renúncia de França, Romania i la RDA per raons econòmiques, per la qual cosa es va establir una eliminatòria preliminar en funció del rànquing. Els cinc vencedors, més l'URSS com a campiona mundial, van disputar la fase final en una lligueta a una sola volta, i la resta, la classificació del 7è a l'11è lloc. Els soviètics van imposar la seva superioritat en guanyar clarament als Estats Units per 7-2 i només cedint un empat amb Suècia, que, tot i aquest empat i guanyar als nord-americans, en perdre enfront dels txecs i els finlandesos, va quedar en quart lloc. L'argent fou per als Estats Units i el bronze per a Txecoslovàquia.

²¹ Surroca, 2018: <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2018/04/un-afortunado-salto-de-oro.html>.

2.7. LA PARTICIPACIÓ ESPANYOLA ALS JOCS OLÍMPICS DE SAPPORO 1972

2.7.1. ESPANYA: NOMÉS TRES ESQUIADORS

L'abrupta sortida de Joan Antoni Samaranch com a màxim responsable de la Delegación Nacional de Deportes va suposar la no continuïtat de la seva aposta per tal de potenciar els esports de neu i gel, com ja s'havia fet als Jocs Olímpics d'hivern de Grenoble de 1968, on, a més de l'esquí, s'havia competit en bob i luge. El seu successor, Joan Gich, en el seu perfil de gestor, es va decantar per una opció conservadora, per la qual cosa la delegació espanyola es va reduir a tres esquiadors: dos homes, Aurelio García i Francisco Fernández Ochoa, i la catalana Conchita Puig.

Malgrat estar a primer nivell i entre les quinze millors especialistes en eslàlom, Conchita Puig no va tenir sort. A la prova d'eslàlom gegant, disputada enmig d'unes adverses condicions de visibilitat, va ser desqualificada en saltar-se una porta quan el seu temps intermedi era força bo, i de ben segur s'hauria situat entre les quinze primeres. Al descens va assolir el 29è lloc, tot pensant en la seva prova, l'eslàlom. Conchita arribava a la fita olímpica amb bones sensacions. Les caigudes d'algunes de les seves rivals directes la van esperonar, però,

^ CONCHITA PUIG AL FINALITZAR LA SEVA PARTICIPACIÓ A LA PROVA DE DESCENS FEMENÍ.

^ AURELIO GARCÍA DURANT LA SEVA PARTICIPACIÓ A LA COMPETICIÓ D'ESLÀLOM.

lamentablement, es va enganxar en una de les primeres portes i, igual que altres favorites com la francesa Jacot, l'austríaca Drexel o la mateixa bicampiona olímpica Marie-Theres Nadig, va quedar fora de competició. La prova va ser una autèntica escabexxada i només la van acabar la meitat de les 38 participants. També va ser discret el resultat d'Aurelio García i Francisco Fernández Ochoa a l'eslàlom gegant: Aurelio, 25è, i Paquito, desqualificat per saltar-se una porta. Així, el 13 de febrer de 1972 el Jocs d'hivern de Sapporo arriben al darrer dia de competició. Una vegada més, la reduïda delegació espanyola semblava condemnada a acomiadar-se sense pena ni glòria, però l'esperava un dia gloriós.

2.7.2. UNA MEDALLA D'OR PER A LA HISTÒRIA

A les vessants del mont Teine, Francisco Fernández Ochoa va escriure la pàgina més brillant de l'esport de neu espanyol en uns Jocs blancs. A més, Paquito es va convertir en el primer esportista espanyol a conquerir una medalla olímpica d'or a títol individual. Tot i que Francisco Fernández Ochoa havia accedit directament a la final de l'eslàlom pels punts FIS, que el situaven entre els 15 millors, la premsa internacional, que en els pronòstics el situava, a tot estirar, entre els deu primers, va acollir la seva victòria com una gran sorpresa, però per als qui van viure molt de prop aquells moments, potser no ho fou tant.

En les obertures prèvies, durant la jornada de classificació, Paquito havia enregirat el millor temps, però aquesta preciosa circumstància fou gelosament guardada. Només un indici es podia interpretar a la crònica de l'inoblidable Juan José Castillo publicada a *El Mundo Deportivo*²² d'aquell dia, quan feia esment de la importància que, tant Aurelio García, el quart temps en les classificatòries, com Paquito sortissin en el grup dels 20 millors: "Todo permite esperar que este último domingo de los Juegos, el esquí alpino español logrará una clasificación en el nivel de esperanzas justas despertadas por su actual temporada blanca. Paquito Fernández ha hecho, al parecer, un gran tiempo oficioso en sus aperturas...". En la victòria de Francisco Fernández Ochoa van convergir diferents factors: el seu gran estat de forma, la seva mentalitat guanyadora, la seva capacitat d'adaptació a les condicions climatològiques que es van donar i el saber fer de Bernard Favre, el seu entrenador. El cert és que l'esquiador espanyol fou el protagonista total, ja que pel sorteig li va correspondre sortir en

segon lloc, i va fer una primera mànega majestuosa, desplaçant-se amb molta anticipació i agressivitat per assolir un excepcional temps de 55 segons 39/100, dos segons menys que el suís Zwilling, que l'havia precedit. A partir d'aquell moment, el seu temps es va convertir en el temps a batre sense que ningú ho aconseguís. Els francesos Aubert i Duvillard van ser els qui més s'hi van apropar, a 41 i 56 centèsimes respectivament, i més endarrerit, a 1 segon i 13 centèsimes, el gran favorit, l'italià Gustavo Thoeni. Entre la primera i segona mànega, el triple campió olímpic, Jean-Claude Killy, comentarista de la BBC, va augurar que Paquito guanyaria perquè era qui millor s'havia adaptat a les condicions i qui més havia arriscat. Era evident que les opcions de medalla eren clares, però llavors, amb dues hores pel mig fins a la segona mànega, començava una altra batalla: la psicològica. Bernard Favre ho va tenir clar i el va aïllar; tots dos van pujar ràpidament cap a la casella de sortida, on van analitzar tranquil·lament com fer front a la baixada definitiva: una segona mànega molt vertical, amb 75 portes i molt exigent. Arribat el moment de la seva sortida, en tretzè lloc, Paquito ja coneixia els temps dels seus rivals directes i que Gustavo Thoeni havia reaccionat assolint el millor temps: 53 segons 59/100. No hi havia més remei que anar a totes, i això és el que va fer. A mig recorregut, ja marcava el millor registre i anava de cap camí de l'or, però en passar la porta 50, va patir un desequilibri del qual es va poder refer miraculosament i va atacar molt decidit les darreres portes per entrar ajupit sobre els genolls en posició *jet*, esgarrapant les darreres centèsimes. Total: 53 segons 91/100, segon millor temps, i victòria absoluta amb quasi un segon menys que Gustavo Thoeni.

En moments plens d'eufòria, Paquito fou portat a coll fins a la tribuna de premsa, on hi havia un autèntic enrenou per sentir les seves primeres paraules. Qui més ho va celebrar va ser Aurelio García, el seu amic i company d'entrenaments, que es va classificar en un meritori dotzè lloc, en un eslàlom que només van acabar 37 dels 73 participants.

22 *El Mundo Deportivo*, pàgina 31, del 14 de febrer de 1972.

✓ VICTÒRIA DE FRANCISCO FERNÁNDEZ OCHOA A L'ESLÀLOM ESPECIAL MASCULÍ.

3. ELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972

3.1. INTRODUCCIÓ

A la 65a Sessió del COI, celebrada a Roma el 26 d'abril de 1966, la ciutat alemanya de Munic es convertia en la ciutat guanyadora de la votació per organitzar els Jocs Olímpics d'estiu, per davant de les candidatures de Mont-real (Canadà), Madrid i Detroit (Estats Units).

Prèviament, el 1936 Alemanya havia acollit els Jocs Olímpics d'hivern de Garmisch-Partenkirchen i els Jocs Olímpics de Berlín.

3.2. LA FLAMA OLÍMPICA

Com era tradició, el 28 de juliol de 1972 el foc olímpic es va encendre al jaciment arqueològic grec d'Olímpia. La sacerdotessa d'Olímpia Maria Moscholiou va ser l'encarregada d'encendre la flama de la torxa i cedir-la al jugador de basquetbol grec Yiannis Kirkilassis, escollit com a encarregat d'iniciar els relleus de la torxa en territori hel·lènic, que va connectar les ciutats de Patres, Atenes, Delfos, Làrissa, Tessalònica o Kavala.

El Comitè Organitzador volia implicar el major nombre possible de països i va suggerir una ruta que s'iniciaria a Olímpia i que s'aniria desplaçant a altres països europeus com Turquia, Bulgària, Romania, l'antiga Iugoslàvia, Hongria o Àustria. Cada país que participava en el recorregut dels relleus de la flama olímpica volia organitzar un acte commemoratiu dedicat al pas de la torxa pel seu territori. Aquests països també volien trobar personalitats significatives que s'encarreguessin de fer alguns dels relleus de la flama. Un bon exemple és el cas d'Àustria, on Herma Bauma, atleta austríaca especialitzada en el llançament de javelina i que havia participat als Jocs Olímpics de Berlín, de Londres (medalla d'or) i de Hèlsinki, va ser de les rellevistes il·lustres.

Malgrat l'interès del Comitè Organitzador perquè la flama olímpica recorregués el major nombre de països possible, la falta d'entesa entre la República Federal d'Alemanya i la República Democràtica d'Alemanya no va permetre el pas de la torxa pels territoris de l'Europa comunista.

Quan la torxa olímpica va arribar a la ciutat de Munic, seu dels denominats Jocs de la XX Olimpíada, es van iniciar una sèrie d'actes commemoratius. En destaquen les cerimònies realitzades a la plaça de Königsplatz o al Maximilianeum, seu del parlament bavarès. En aquesta ubicació es va preservar la flama fins al dia de la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics.

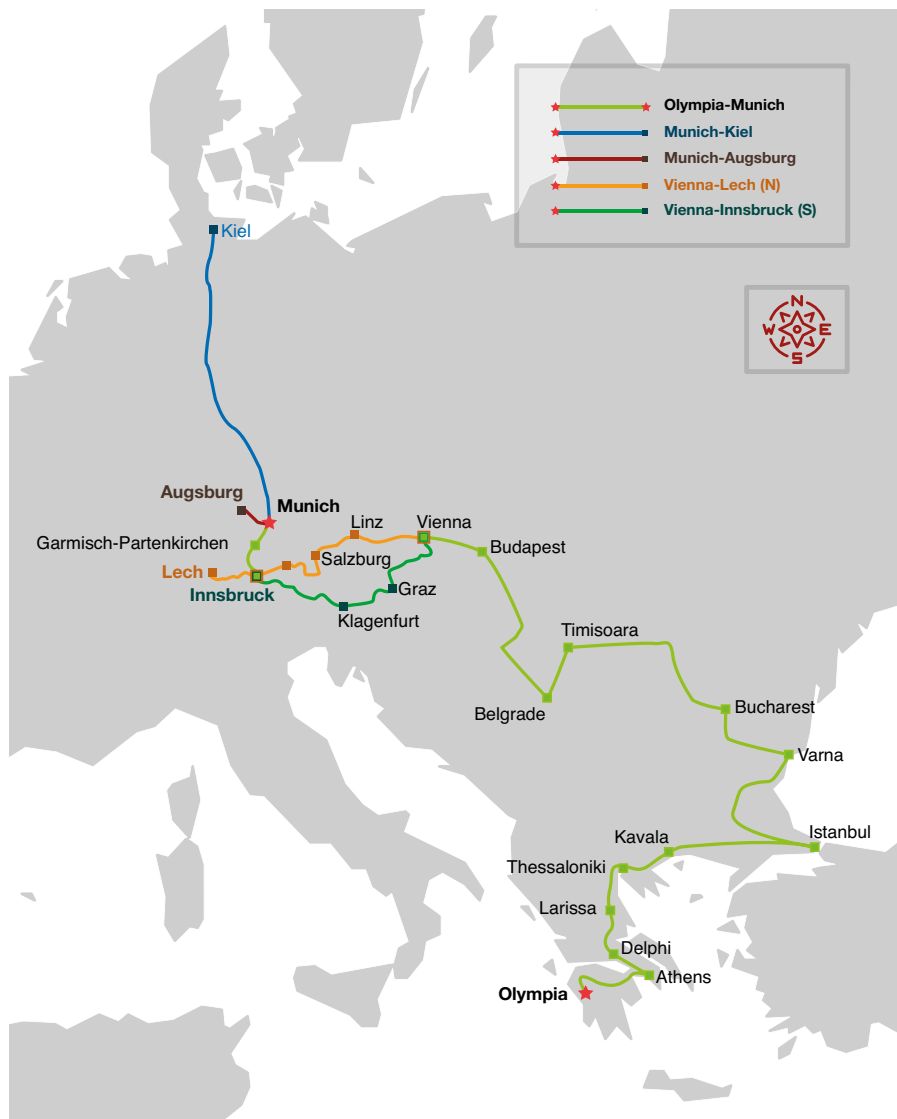
L'endemà de la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Munic, el Comitè Organitzador va dissenyar dos nous recorreguts de relleus de la flama olímpica, amb una duració de dos dies, que portaven la flama olímpica fins a les ciutats alemanyes de Kiel, seu de les competicions de vela, i d'Augsburg, seu de les competicions de piragüisme.

El dissenyador de la torxa va ser Olympiagas Hagri. El primer rellevista de la torxa va ser Yiannis Kirkilassis, jugador de basquetbol grec que també va ser el primer rellevista als Jocs Olímpics d'hivern de Sapporo de 1972. Van participar-hi 6.200 rellevistes, aproximadament.

El recorregut de relleus de la torxa olímpica va ser de 5.532 km des d'Olímpia (Grècia) fins a l'Estadi Olímpic de Munic (Alemanya). Aquest quilometratge exclou els viatges de Munic a Kiel i de Munic a Augsburg. La torxa va visitar els països següents: Grècia, Turquia, Bulgària, Romania, l'antiga Iugoslàvia, Hongria, Àustria i l'antiga República Federal d'Alemanya.²³

SABIES QUE... El recorregut de relleus de la flama olímpica va visitar dues seus olímpiques d'hivern: Garmisch-Partenkirchen (Alemanya) i Innsbruck (Àustria).

²³ Organizing Committee for the Games of the XX Olympiad Munich 1972, 1974: 72.

Principals ciutats visitades durant el recorregut de la torxa olímpica: Olímpia, Patres, Atenes, Delfos, Làrissa, Tessalònica, Kavala, Istanbul, Varna, Bucarest, Timisoara, Belgrad, Budapest, Viena, Graz, Klagenfurt, Linz, Salzburg, Innsbruck, Lech, Garmisch-Partenkirchen i Munic.

SABIES QUE...

El Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Munic va escollir dues personalitats alemanyes destacades per formar part de la Comissió Organitzativa que va gestionar els preparatius del recorregut dels relleus de la flama olímpica: Fritz Schilgen, últim rellevista als Jocs Olímpics de Berlín de 1936, i Liselott Diem, professora de la Universitat de l'Esport de Colònia i esposa de Carl Diem, dirigent del Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Berlín de 1936 i principal ideòleg de la creació del recorregut dels relleus de la torxa olímpica.

3.3. LA CERIMÒNIA D'OBERTURA

El 26 d'agost de 1972 va ser el dia fixat per celebrar la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Munic. Abans de l'arribada de la torxa a l'Estadi Olímpic de Munic, es van pronunciar els discursos oficials a càrrec de Willi Daume, president del Comitè Olímpic Alemany; d'Avery Brundage, president del Comitè Olímpic Internacional, i de Gustav Walter Heinemann, president de la República Federal d'Alemanya, que va declarar inaugurats els Jocs Olímpics de Munic.

La cerimònia d'obertura va ser força vistosa i en tot moment va anar acompanyada per un extens i variat programa musical. Els atletes van desfilat al ritme de marxes i músiques típiques de cada país. Així, un popular *pasodoble* va acompanyar la delegació espanyola, mentre que la delegació nord-americana va desfilat al ritme del famós *When The Saints Go Marching In*.

Un cop finalitzada la desfilada, dels 3.200 escolars, d'entre 10 i 14 anys, van encerclar els atletes olímpics executant una vistosa coreografia als sons musicals d'una cançó tradicional d'estiu. L'espectacular folklore mexicà i les vistoses danses muniqueses van envoltar el lliurament de la bandera olímpica.

El príncep George William de Hannover, president de l'Acadèmia Olímpica Internacional i membre del Comitè Olímpic Internacional, va ser el principal impulsor de la proposta simbòlica d'unió dels cinc continents durant la cerimònia d'obertura dels Jocs Olímpics de Munic. Per aquest motiu, Günther Zahn, últim rellevista i encarregat d'encendre el peveter, va fer la volta a l'Estadi Olímpic acompanyat de diverses figures de l'atletisme que representaven els altres quatre continents: Oceania va ser representada per l'atleta australià Derek Clayton, que va participar als Jocs Olímpics de Mèxic i de Munic; l'atleta japonès Kenji Kimihara, que va participar als Jocs Olímpics de Tòquio, de Mèxic (medalla de plata) i de Munic, va representar el continent asiàtic; l'Àfrica va ser representada per l'atleta kenyà Kipchoke Keino, que va participar als Jocs Olímpics de Tòquio, de Mèxic (medalles d'or i medalla de plata) i de Munic (medalles d'or i medalla de plata); finalment, l'atleta nord-americà Jim Ryun, que va participar als Jocs Olímpics de Tòquio, de Mèxic (medalla de plata) i de Munic, va ser l'atleta escollit del continent americà. Amb aquests relleus es volia simbolitzar la universalitat dels Jocs Olímpics.²⁴

²⁴ Organizing Committee for the Games of the XX Olympiad Munich 1972, 1974: 82.

< VISTA GENERAL DE L'ESTADI OLÍMPIC DURANT LA CERIMÒNIA D'OBERTURA DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972.

SABIES QUE...

A tall d'anècdota, a Munic van ser-hi presents quatre presidents (present i futurs) del COI en diferents rols. Avery Brundage finalitzava la seva presidència a Munic, que va cedir a Lord Killanin. Joan Antoni Samaranch va assistir-hi com a membre del COI i Jacques Rogge va participar en la competició de vela (i va acabar 14è a la categoria Dinghy).

^ JACQUES ROGGE, PORTADOR DE LA BANDERA DE BÈLGICA, DURANT LA CERIMÒNIA D'OBERTURA DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972.

3.4. EL LLEGAT

Per primera vegada a la història d'uns Jocs Olímpics d'estiu es va fer el jurament dels jutges i àrbitres a la cerimònia d'obertura i es va utilitzar de manera oficial la primera mascota olímpica, Waldi. Es tractava d'un gos de la raça teckel, també anomenat vulgarment *gos salsitxa*, molt popular a la zona de Baviera, el qual té unes característiques de resistència, tenacitat i agilitat. Tres dels valors imprescindibles per a qualsevol esportista olímpic de nivell. La mascota presentava diversos colors: el cap i la cua eren de color blau clar, les orelles i la part de les cames del darrera de color blau fosc, i el cos estava format per diferents colors, verd clar, verd fosc, groc, blau clar i taronja, amb ratlles de diferents dimensions. La seva comercialització va arribar a la venda de dos milions de productes relacionats amb la figura de Waldi. L'autora de la mascota va ser Elena Winschermann, dissenyadora gràfica alemanya que formava part de l'equip dirigit per Otl Aicher,²⁵ dissenyador gràfic i tipògraf alemany que va ser l'encarregat de dissenyar el cartell, l'emblema i els pictogrames dels Jocs Olímpics de Munic de 1972.

A banda de presentar al món la imatge positiva d'una nova Alemanya moderna i democràtica, els Jocs Olímpics de Munic van demostrar que l'organització d'un gran esdeveniment esportiu permetia a la ciutat que n'és seu poder aprofitar-los per canalitzar les seves necessitats i prioritats. En aquest àmbit es van desenvolupar plans urbanístics, introduint millores en el transport, així com la posterior utilització de les instal·lacions esportives i la Vila Olímpica. És a dir, a Munic es donen els primers indicis de sostenibilitat en la història de les organitzacions dels Jocs Olímpics.

En aquest sentit, un exemple clar va ser la construcció de l'Estadi Olímpic, també conegut com a Olympiastadion,

que contenia 4,7 hectàrees d'una gran zona verda a dins de la ciutat per facilitar l'accés a les instal·lacions olímpiques i també amb la finalitat de donar a Munic un gran espai verd per a la pràctica d'activitats esportives i d'oci.

Així mateix, cal destacar la Torre Olímpica de Munic, també coneguda com la torre de comunicacions, una instal·lació que va suposar una modernització important de les telecomunicacions a Alemanya. Aquest edifici està ubicat al sud de la Vila Olímpica, proper a la piscina olímpica i al centre olímpic de patinatge. La Torre Olímpica, amb una alçada de 182 m, té l'honor de ser l'estructura més alta de la regió de Baviera i, juntament amb l'Estadi Olímpic, són les dues instal·lacions més emblemàtiques de la ciutat de Munic.

3.5. EL TERRORISME IRROMP EN ELS JOCS

La matinada del 4 al 5 de setembre, un grup vuit terroristes àrabs, representants del grup militant del Setembre Negre, disfressats d'esportistes, van accedir a la Vila Olímpica i van prendre com a ostatges 11 membres de l'equip olímpic d'Israel. En l'intent d'evitar l'accés dels terroristes, un membre de l'equip israelià va resultar mort per un tret dels assaltants. Poc després, els terroristes feien saber les seves exigències per alliberar els ostatges; si no eren satisfetes, els anirien assassinant. Demanaven l'alliberament de 236 presos palestins empresonats per Israel, així com l'excarceració dels dirigents de la banda Baader Meinhof. Es va iniciar una llarga i tensa negociació que va durar dotze hores. El govern d'Israel es va negar a les pretensions dels terroristes. Atesa la situació, davant la pressió de la premsa internacional, a les 15.30 h els Jocs van ser suspesos. Els fedaiïns havien aconseguit un dels objectius: la difusió mundial de la seva causa. No van reeixir diferents propostes, inclòs un intercanvi dels esportistes pels negociadors. Finalment, després d'un intent d'assalt que es va frustrar en descobrir els segrestadors per la transmissió televisada dels moviments de les forces policials, a les 18 h es va acceptar la petició dels terroristes de ser traslladats a Egipte en un avió.

A aquest efecte, els terroristes i els seus ostatges van ser traslladats en dos helicòpters a Fürstenfeldbruck, una base aèria de l'exèrcit prop de Munic, on s'havia previst una operació de rescat. La coordinació d'aquesta operació va ser molt deficient i, quan el cap de l'escamot va voler inspeccionar l'avió que els esperava a la pista, va adonar-se que no era el pactat i, llavors, en plena confusió, els esdeveniments es van precipitar i el pretès rescat va acabar en tragèdia. Cinc dels terroristes van ser abatuts i tres detinguts, però no es va poder evitar la

²⁵ Organizing Committee for the Games of the XX Olympiad Munich 1972, 1974: 29 i 46.

mort dels onze ostatges, que, en no poder sortir dels helicòpters, van ser víctimes dels trets i l'explosió d'una granada. El públic nord-americà va veure la tragèdia a través del canal ABC i va contemplar com el presentador, Jim McKay, detallava els esdeveniments durant la major part del dia. Després de la tragèdia de Fürstenfeldbruck, va resumir l'incident en aquestes tristes i breus paraules: "Tots han desaparegut". Els tres terroristes detinguts amb ferides lleus van ser alliberats 52 dies després com a conseqüència del segrest d'un avió de la Lufthansa; cap d'ells ni dels cervells de l'operació sobreviuria a diferents operacions d'eliminació del servei d'intel·ligència israelià, que es perllongarien fins al 1979.

"THE GAMES MUST GO ON"

"Els Jocs han de continuar." Aquesta frase d'Avery Brundage va confirmar la ferma decisió del COI de no suspendre els Jocs com es demanava des de nombroses instàncies. Una sòbria i emocionant cerimònia a l'Estadi Olímpic en memòria dels esportistes morts va precedir el reinici de les competicions, trenta-quatre hores després que s'iniciés l'atac terrorista que va acabar en tragèdia. Aquest fet va marcar un abans i un després en la lluita antiterrorista i en la seguretat dels Jocs Olímpics, fins al punt que per a qualsevol ciutat organitzadora una de les prioritats que exigeix al comitè organitzador és dedicar-hi una gran quantitat de recursos humans i materials.

^ AVERY BRUNDAGE REALITZANT UN DISCURS, DURANT LA CERIMÒNIA EN MEMÒRIA DE L'ATAC TERRORISTA.

A LA PART SUPERIOR: RAMS DE FLORS A LA VILA OLÍMPICA, COM A TRIBUT A LES VÍCTIMES DELS ATEMPTATS. A LA PART INFERIOR: MOMENT DE LA CERIMÒNIA EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES, CELEBRADA A L'ESTADI OLÍMPIC.

3.6. LLEUGER INCREMENT DE LA PARTICIPACIÓ FEMENINA

Dels 7.156 participants als Jocs, 1.059 eren dones, que suposava el 15% del total, i, tot i no ser un avenç significatiu, reflectia un lleuger increment de l'1% respecte a Mèxic'68. A la competició d'hípica es va donar una doble circumstància: l'amazona Liselott Linsenhoff va ser la primera dona a conquerir la medalla d'or en una prova hípica olímpica, i, a la mateixa prova, la britànica Lorna Johnston fou i continua essent la participant més veterana en una fita olímpica, ja que hi va participar tot just va haver fet els 70 anys. Curiosament, amb el seu dotzè lloc va aconseguir la millor classificació en les seves tres participacions olímpiques.

El retorn del tir amb arc al programa olímpic va donar lloc al fet que a Munic hi hagués una dona entre els màxims dirigents esportius: la britànica d'origen danès Ingrid Frith,²⁶ la primera dona a presidir una federació internacional, la de tir amb arc, i principal valedora del retorn d'aquest esport als Jocs.

^ MOMENT DE LA POLÈMICA FINAL DE BASQUETBOL, DISPUTADA ENTRE LA UNIÓ SOVIÈTICA I ELS ESTATS UNITS.

3.7. ELS TRES SEGONS MÉS POLÈMICS DEL BÀSQUET OLÍMPIC

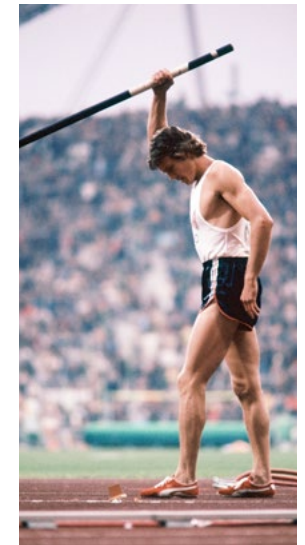
La final de bàsquet entre les dues grans potències, els Estats Units i l'URSS, va tenir un desenllaç envoltat per la polèmica. Durant bona part del partit, els soviètics van portar la davantera en el marcador i van arribar a disposar de vuit punts d'avantatge, però la intensa defensa dels nord-americans els va permetre igualar el partit. A vuit segons del final, els soviètics guanyaven per un sol punt (49-48), quan els nord-americans van recuperar la possessió de la pilota forçant dos tirs lliures que, transformats a tres segons del final, els posaven per davant en el marcador: 50-49. Els soviètics van intentar una última acció sense èxit. Mentre els nord-americans celebraven la victòria, els àrbitres van fer repetir la jugada, ja que l'entrenador soviètic havia demanat un temps mort, i, un cop acabat, es va tornar a posar la pilota en joc i de nou els soviètics no van anotar. Es

26 Del Río; Surroca, 2021: 98.

van repetir les celebracions d'uns i les protestes dels altres, i llavors va aparèixer la famosa mà del secretari general de la FIBA, Williams Jones, assenyalant amb tres dits que s'havien de jugar de nou els tres segons per un problema amb el rellotge de la taula. A la tercera repetició, amb els nord-americans descentrats per tant d'enrenou, els soviètics van assolir la històrica cistella d'Aleksandr Belov per posar el 51-50 final. La delegació dels Estats Units va presentar un recurs davant el comitè d'apel·lació, que, després de debatre llargues hores amb opinions dividides, va oficialitzar el resultat per tres vots a dos.

3.8. LA GUERRA DE LES PERXES

L'evolució tecnològica era cada vegada més evident. L'aparició de les perxes de carboni va suposar un salt cap endavant respecte a les de fibra de vidre. El nord-americà Bob Seagren ho va demostrar establint un nou rècord del món (5,63 m) i era el gran favorit per guanyar l'or. La RDA va protestar i la IAAF en va prohibir l'ús, ja que no havia estat a l'abast de tots els saltadors. Davant l'enrenou, el COI va recordar a la IAAF que la regla 202 no determinava de quin material havia d'estar fabricada la perxa. La mateixa IAAF va rectificar de forma maquiavèlica introduint una norma que deia que només les podrien fer servir aquells atletes que, en declaració jurada, confirmessin haver-les comprat abans de l'1 d'agost de 1971. La final es va disputar amb les cartes marcades i l'alemany oriental Nordwig va ser el gran beneficiat en detriment d'un Seagren totalment desmoralitzat. Acabada la prova, Seagren, persona habitualment afable i educada, va agafar la perxa amb què l'havien fet competir i la va lliurar al president de la IAAF, Adrian Paulen, en un irònic i crític missatge: "Ara que ja m'heu fet la guitza, ja us la podeu quedar..."²⁷

^ L'ATLETA NORD-AMERICÀ BOB SEAGREN, MEDALLA DE PLATA A LA COMPETICIÓ DE PERXA.

27 Surroca, 2013: <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2013/09/munich-1972-la-final-que-comenzo-en-los.html>

3.9. OLÍMPICS QUE DEIXEN EMPREMTA

Si bé Mark Spitz, amb la seva gesta, es va convertir en la gran figura dels Jocs, hi va haver altres esportistes formidables que hi van deixar empremta. Amb les seves victòries als 100 i 200 metres lliços, el soviètic Valery Borzov va derrotar els velocistes nord-americans. El fondista finlandès Lasse Virén es va convertir en el quart atleta de la història olímpica a assolir en uns mateixos Jocs la medalla d'or a les proves de 5.000 i 10.000 metres.

La jove nedadora australiana de 16 anys Shane Gould va ser la reina de la natació en conquerir cinc medalles (tres ors: 200 i 400 m lliures i 200 m estils; una d'argent en els 800 m i una altra de bronze en els 100 m lliures).

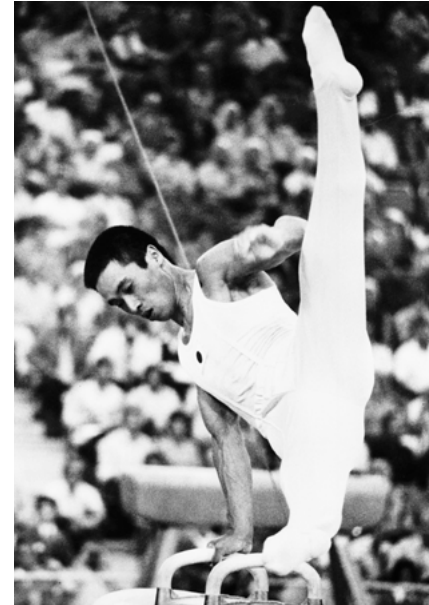
Liderat per Sawao Kato, l'equip masculí japonès de gimnàstica va completar una gran actuació i va obtenir 16 de les 24 medalles en joc (5-5-6). Sawao Kato va revalidar la seva condició de campió olímpic per equips i a nivell individual, a més de guanyar l'or en les paral·leles, afegint-hi dues medalles d'argent en dos aparells: la barra fixa i el cavall amb arcs.

Malgrat no assolir ni tan sols medalla en el concurs individual per una sèrie d'errades a les paral·leles asimètriques, la gimnasta soviètica Olga Korbut va pujar al lloc més alt del pòdium en tres ocasions, com a guanyadora per equips i de les finals de salt i barra d'equilibris, i, a més, va ser medalla d'argent a les paral·leles asimètriques. El seu exercici en aquest aparell a la classificació va ser considerat com el millor que s'havia vist fins aleshores en uns Jocs.

3.10. ELS SET ORS DEL TAURÓ

Sense cap mena de dubte, el nedador californià Mark Spitz va escriure una pàgina excepcional en la història, en assolir fins a set medalles d'or en una mateixa edició, un fet que va perdurar fins als Jocs Olímpics de Pequín 2008, en què Michael Phelps no sols la va igualar sinó fins i tot superar amb un total de vuit títols olímpics. A Munic, amb la lliçó ben apresada, Spitz es va treure l'espina del seu "fracàs" a Mèxic'68, on havia dit que guanyaria sis medalles i només en va fer quatre, una d'argent, una de bronze i dues d'or, ambdues en les proves de relleus.

Entre el 28 d'agost i el 4 de setembre de 1972, Spitz va aconseguir sumar les set medalles daurades: 100 i 200 m papallona, 100 i 200 m lliures, i a les proves de relleus 4×100 i 4×200 lliures i el relleu per estils. D'aquest fet sense

^ EL GIMNASTA JAPONÈS SAWAO KATO, GUANYADOR DE TRES ORS I DUES PLATES A LA COMPETICIÓ DE GIMNÀSTICA DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972. VA SER UNA DE LES FIGURES DESTACADES DELS JOCS.

^ MARK SPITZ CELEBRANT UN DELS SEUS SET ORS ACONSEGUITS A LA COMPETICIÓ DE NATACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972.

precedents li ve el sobrenom “El Tauró”. Aquesta gesta va estar en cert perill quan a l’acte de lliurament de les medalles dels 200 m lliures, Mark Spitz va pujar al pòdium amb unes sabatilles a la mà, mostrant-les de forma ostentosa en saludar al públic. Alarmats per aquest fet, els dirigents del COI van estudiar la possibilitat de sancionar-lo amb l’exclusió, però finalment van descartar qualsevol intencionalitat.²⁸ Una decisió en què va pesar molt l’ombra de no repetir errors del passat, sobretot perquè encara hi havia el ressò de l’enrenou per la recent i polèmica exclusió de l’austriac Karl Schranz feia pocs mesos a Sapporo.

3.11. PÒDIUMS IRREVERENTS

Per diferents motius, l’acte protocol·lari de lliurament de medalles va estar marcat per una sèrie de situacions polèmiques o irreverents. A més de la ja comentada salutació de les sabatilles Adidas en mà de Mark Spitz, el pòdium dels 200 metres lliures va ser força curiós, ja que el segon classificat, Steve Genter, va lluir un típic capell de pell que portaven els caçadors nord-americans i canadencs, i l’alemany Werner Lampe, que s’havia rapat el cap al zero per aconseguir més velocitat, portava una estrafolària perruca.

El públic que omplia l’Estadi Olímpic muniquès es va quedar de pedra veient l’actitud provocadora dels nord-americans Vince Mathews i Wayne Collet, guanyador i segon de la final dels 400 m tanques. Mathews es comportà com si allò no anés amb ell, fent-se el distret mentre li lliuraven la medalla, i quan va començar a sonar l’himne, va convidar el seu compatriota Collet, que anava descalç, a pujar al seu costat i es van posar a parlar mirant al públic. Mentre es retiraven entre xiulets, Mathews movia la medalla com si fos un io-io i Collet adreçava un gest desconsiderat als espectadors. Per moments, es va pensar que era una acció com la protagonitzada per Tommie Smith i John Carlos a Mèxic’68, però no era el cas. Tot i que hauria d’haver estat el Comitè Olímpic dels Estats Units (USOC) qui actués disciplinàriament, el COI va decidir desqualificar-los a perpetuïtat per competir en uns Jocs. També va ser polèmic el lliurament de les medalles d’hoquei masculí. Molt empipats per l’arbitratge, que culpaven de la seva derrota mínima en la final enfront de la RFA, els jugadors pakistanesos van rebre la medalla de mala manera, sense acceptar que els la posessin al coll i escoltant de forma irreverent l’himne alemany.

²⁸ Surroca, 2015: <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2015/04/zapatillas-revindicativas.html>

Després de la gran polèmica entorn dels segons finals de l’Estats Units - URSS de basquetbol, l’equip nord-americà es va negar a rebre la medalla d’argent i no va acudir a l’acte de lliurament, i van conjurar-se a no rebre mai la medalla ni ells ni els seus descendents. A dia d’avui les medalles encara romanen dipositades en un banc suís.

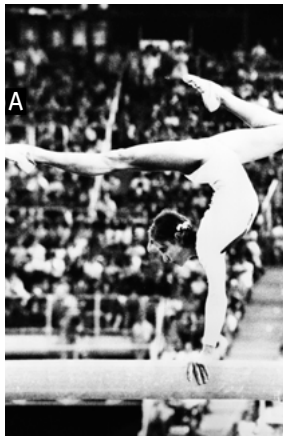
3.12. EL FALS MARATONIÀ

Mentre el nord-americà Frank Shorter anava destacat al capdavant de la maratón i s’apropava a l’estadi, un jove estudiant alemany equipat amb la indumentària de l’equip alemany, però només amb un dorsal amb el número 72²⁹ a l’esquena, es va colar en l’itinerari de la cursa poc abans d’entrar a l’estadi, i quan va fer la seva entrada, el públic, en veure que es tractava d’un esportista alemany, va esclatar d’eufòria. De la sorpresa inicial mentre el jove era victorejat pel públic, els oficials es van adonar que es tractava d’un impostor i el van neutralitzar a 100 m de l’arribada. Aliè al que passava, quan mig minut després Shorter va entrar a l’estadi i el seu nom apareixia al marcador gegant, va quedar desconcertat en sentir els xiulets del públic, que tampoc entenia el que estava succeint. Mai es van saber les veritables raons que van impulsar aquest jove a espatllar d’aquella manera la brillant victòria de Shorter. No era la primera ni seria la darrera ocasió en què, durant la maratón olímpica, es produïssin situacions esperpèntiques.

²⁹ Els atletes de la RFA portaven dorsals per damunt del número 300.

3.13. UN MEDALLER QUE ANAVA MÉS ENLLÀ DE L'ESPORT

En plena guerra freda, els duels olímpics entre els Estats Units i l'URSS tenien una significació especial. Si a Mèxic'68 van ser els nord-americans els que es van imposar clarament –107 medalles per 91 (45-29 en medalles d'or)–, a Munic van ser els soviètics els que van encapçalar el medaller de forma més ajustada (99-94), tot i que la diferència en medalles d'or va ser molt més notable (50 dels soviètics per 33 dels nord-americans). Un altre duel significatiu va ser el de les dues Alemanyes, que des de Mèxic'68 competien per separat. Si a la fita olímpica mexicana la RFA va superar per una sola medalla la RDA (26 a 25), a Munic el creixent potencial dels alemanys de l'est es va fer palès en ocupar el tercer lloc al medaller amb 63 medalles, 20 d'or per tan sols 40 dels alemanys occidentals, que amb 13 ors van ocupar el quart lloc.

- A** OLGA KÓRBUT, GIMNASTA DE LA UNIÓ SOVIÈTICA, GUANYADORA DE TRES ORS I UNA PLATA A LA COMPETICIÓ DE GIMNÀSTICA DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972.
- B** PÒDIUM DE LA PROVA DE 57 KG DE LLUITA. D'ESQUERRA A DRETA: RICHARD SANDERS (ESTATS UNITS), MEDALLA DE PLATA; HIDEAKI YANAGIDA (JAPÓ), MEDALLA D'OR, I LÁSZLÓ KLINGA (HONGRIA), MEDALLA DE BRONZE.
- C** HARALD GIMPEL, DE LA REPÚBLICA DEMOCRÀTICA D'ALEMANYA, A LA PROVA DE K-1, ON VA ACONSEGUIR LA MEDALLA DE BRONZE.

- D** ARQUERES DURANT LA COMPETICIÓ FEMENINA DE 70 METRES.
- E** GRAZIANO MANCINELLI, GENET ITALIÀ, I EL SEU CAVALL AMBASSADOR, GUANYADORS DE LA MEDALLA D'OR DE LA PROVA DE SALT INDIVIDUAL.
- F** PAVEL LEDNEV, DE LA UNIÓ SOVIÈTICA, DURANT LA CARRERA PELS VOLTANTS DE L'ESTADI OLÍMPIC DE LA COMPETICIÓ DE PENTATLÓ MODERN. EL SOVIÈTIC VA ACONSEGUIR LA MEDALLA D'OR.
- G** CERIMÒNIA D'ENTREGA DE MEDALLES DELS 200 METRES ESTILS FEMENÍ. D'ESQUERRA A DRETA: KEENA ROTHHAMMER (ESTATS UNITS), MEDALLA DE BRONZE; SHANE GOULD (AUSTRÀLIA), I SHIRLEY FARBER BABASHOFF (ESTATS UNITS), MEDALLA DE PLATA.

4. LA PARTICIPACIÓ ESPANYOLA ALS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972

4.1. ESPANYA: UNA SOLA MEDALLA, VAN PODER SER-NE MÉS

Abanderada per Francisco Fernández Ochoa, flamant campió olímpic d'eslàlom a Sapporo 72, la delegació espanyola va desfilat a l'Estadi Olímpic de Munic amb l'objectiu de tornar a inscriure el seu nom al medaller en uns Jocs d'estiu, fet que no passava des de Roma 1960, quan la selecció d'hoquei va guanyar la medalla de bronze. Un equip format per 118 homes i cinc dones va competir en 15 esports. Que fos una delegació nombrosa és degut al fet que bona part dels olímpics espanyols, el 40%, formaven part de les seleccions de basquetbol, handbol, hoquei i waterpolo. El balanç no va ser gaire afalagador: una sola medalla de bronze, una altra de retirada per un cas de dopatge involuntari, un quart lloc, tres cinquens, dos setens i dos vuitens.

^ DESFILADA DE LA DELEGACIÓ ESPANYOLA DURANT LA CERIMÒNIA D'OBERTURA DELS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972. FRANCISCO FERNÁNDEZ OCHOA, QUE AL FEBRER D'AQUELL ANY HAVIA GUANYAT UN OR ALS JOCS OLÍMPICS D'HIVERN DE SAPPORO, VA SER L'ABANDERAT DE LA DELEGACIÓ.

L'única medalla fou per al boxejador Rodríguez Cal en categoria minimosca, un bronze, en quedar fora de la final després d'un combat molt igualat amb el coreà Kim U-Gil, com ho demostra que els jutges van donar un empat. Si la decisió hagués estat per punts, probablement la victòria hauria estat per al boxejador espanyol, però va ser per segona opinió i la van atorgar a l'asiàtic.

Dos boxejadors més, Antonio Rubio i Juan Francisco Rodríguez, es van quedar a les portes del bronze en perdre a quarts de final. Una derrota polèmica en el cas del mataroní Antonio Rubio, que, després d'haver guanyat amb solvència els dos primers combats, apuntava al pòdium del pes ploma, però en el combat enfront del colombià Rojas per accedir a les semifinals va patir una injusta desqualificació per suposat cop baix quan portava la iniciativa.

En la modalitat de pistola 25 m, el tirador gallec Jaime González Chas es va quedar a mil·límetres del bronze, ja que es va classificar cinquè empatat amb el quart classificat i a tan sols un punt del tercer. La clau fou el seu primer tret de la darrera ronda, que els jutges van haver de comprovar amb una lupa si era un 10, però per mil·límetres li van donar un 9.

4.2. UNA MEDALLA DOBLEMENT MALEÏDA

A la prova de ciclisme en ruta, després de nombroses temptatives, un grup de 16 ciclistes es van distanciar del grup principal, entre ells Jaime Huélamo. A mesura que la cursa avançava, el seu avantatge es va consolidar i es començà a fer la selecció fins que, a 40 kilòmetres del final, l'holandès Kuiper se'n va anar en solitari per assolir la victòria, mentre que els seus quatre perseguidors, entre ells el ciclista espanyol, es van disputar la resta del pòdium en un esprint en el qual l'australià Sefton es va assegurar la medalla d'argent, mentre que Huélamo aconseguia la de bronze. Va ser una glòria efímera, ja que el control antidòping va detectar que el ciclista espanyol havia pres un derivat de la coramina, una substància estimulants permesa per la Unió Ciclista Internacional (UCI) però considerada com a dòping pel COI, per la qual cosa li van retirar la medalla. Sobta que el vencedor també va estar sota sospita, però a Kuiper no el van arribar a sancionar. Al llarg de mig segle, ha persistit la sensació que Huélamo fou víctima de les circumstàncies i no va tenir intenció de dopar-se. Lamentablement, el seu desconeixement no va ser cap eximent, atès que el COI havia facilitat una relació amb les substàncies prohibides a tots els responsables dels equips.³⁰

30 Surroca, 2014: <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2014/01/una-medalla->

Algú o alguns en són els veritables responsables, però mai se n'ha tret l'aigua clara. Una medalla doblement maleïda, ja que ni va ser per a Huélamo ni tampoc per al quart classificat, perquè no havia passat el control preceptiu.

4.3. UNS 10.000 PER A LA HISTÒRIA

La cursa dels 10.000 metres dels Jocs Olímpics de Munic ha passat a la història per la seva grandesa. Successivament, van anar cedint el britànic David Bedford, el nord-americà Frank Shorter, el tunisià Zadem i el iugoslau Korica, fins que van quedar al capdavant el finlandès Virén, que s'havia refet d'una caiguda, l'etiop Miruts Yifter, el tunisià Gammoudi i Mariano Haro. A dues voltes del final, conscient que a l'esprint no tenia cap opció, Haro va llançar un atac per intentar despenjar algun dels seus rivals i assegurar-se la medalla. Inicialment només Virén respon al seu atac, però s'arriba a la volta final amb els quatre atletes junts. La cursa es decideix amb la majestuosa victòria de Virén assolint el rècord olímpic per davant de Puttemans i Yifter, mentre que Haro entra el quart havent fet tant o més que el seus rivals per pujar al pòdium. La seva marca (27,48.44) va ser rècord d'Espanya fins al juny de 1993.

4.4. UN OLÍMPIC AMB SENTIT D'ESTAT

A l'equip espanyol de vela hi va destacar la presència del llavors príncep d'Astúries, Joan Carles de Borbó, futur rei d'Espanya, d'acord amb la llei de successió aprovada per la dictadura franquista. Joan Carles de Borbó va competir amb el *Fortuna* a la classe Dragon junt amb Félix Gancedo i Gonzalo Fernández de Córdoba. Cal esmentar que la Federació Espanyola de Vela va determinar que els representants a la classe Dragon es decidirien en funció dels resultats de cinc regates del calendari. A més del *Fortuna* del príncep Joan Carles, hi aspirava el *Perseguido* del tarragoní Ramon Balcells.³¹ A la prova decisiva disputada a Palma, conscient de la significació que tenia la presència del futur rei als Jocs, Balcells es va retirar per facilitar la selecció del *Fortuna*. En correspondència amb el seu gest, se li va oferir competir en una altra classe, i, després de dos mesos d'intensa preparació, Ramon

Balcells, el seu fill i Joan Llord van competir a la rada de Kiel, a la classe Soling.³² En paraules del seu fill, "durant la competició, al meu pare li van suggerir que ens retiréssim, perquè volien que el príncep Joan Carles anés a Munic i hi fes un bon paper. Com a conseqüència d'això, l'endemà vam tenir una avaria i vam plegar, tot i que ens van obrir la possibilitat d'anar als Jocs en Soling".³³

4.5. DISCRETA ACTUACIÓ ALS ESPORTS D'EQUIP

Pel que fa als esports d'equip, el balanç és discret, i la selecció d'hoquei és la que obté millor classificació: un setè lloc. Pas enrere de l'equip de basquetbol, que, després de fer un brillant torneig disputat a Augsburg, va arribar just de forces i es va mostrar irregular i per sota del nivell exhibit a Mèxic'68. Un final de partit desastrós enfront de Txecoslovàquia (70-74) el va privar d'aspirar a ser entre els vuit primers, i es va haver de conformar amb un discret novè lloc.

La selecció d'handbol, malgrat perdre els tres partits de la fase preliminar, va competir dignament enfront de seleccions més potents com la RFA, Romania i Noruega. Com a última de grup, va disputar la fase pels quatre darrers llocs de torneig, i va obtenir el 15è lloc, en assolir la primera victòria enfront de Tunísia.

Pel que fa al waterpolo, en el grup preliminar, es va imposar la lògica i amb dues victòries i dues derrotes, superada per l'URSS i Itàlia, va passar a competir pels llocs 7è al 12è, en què va assolir el desè lloc, després de guanyar dos partits i perdre'n dos més.

Malgrat perdre només un partit a la fase preliminar, la selecció d'hoquei, penalitzada pels quatre empats, va quedar sense opcions de lluitar per les medalles i es va haver de conformar amb el setè lloc, malgrat que pel seu joc va merèixer competir per una millor classificació.

[doblemente-maldita.html?q=maldita](#)

31 Ramon Balcells Rodón havia estat olímpic als Jocs Olímpics de Hèlsinki 1952 en classe Finn quan formava part del Club Nàutic Barcelona. Tot i haver nascut a Valls, es va traslladar a viure a Barcelona poc després de néixer (Joan, 2008: 177).

32 Joan, 2008: 179-180.

33 Joan, 2008: 179.

4.6. ELS RESULTATS

Resultats oficials extrets de la Memòria oficial dels Jocs Olímpics de Munic 1972.

JJOO / ATLETISME		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
ÁLVAREZ SALGADO, JAVIER	5.000 m	10è
	10.000 m	12è
FERNÁNDEZ, AGUSTÍN	Marató	39è
FERNÁNDEZ, ANTONIO	800 m	Sèries
GARCÍA, FRANCISCO	200 m	Sèries
GAYOSO, MANUEL	800 m	Semifinal
HARO, MARIANO	5.000 m	Retirat
	10.000 m	4t
PÉREZ, CARLOS	Marató	50è
SORIANO, MANEL	400 m tanques	Sèries
CARBALLO, MANUEL GARCÍA, FRANCISCO SÁNCHEZ, JOSÉ LUIS SARRÍA, LUIS	4 × 100 m llisos	Desqualificat

< L'ATLETA ANTONIO FERNÁNDEZ ORTIZ, DURANT LA PROVA DE QUALIFICACIÓ DELS 800 METRES.

JJOO / BASQUETBOL		
EQUIP		
BRABENDER, WAYNE	ESTRADA, MIGUEL ÁNGEL	RAMOS, VICENTE
BUSCATÓ, FRANCESC	IRADIER, JESÚS	RULLÁN, RAFEL
CABRERA, CARMELO	LUYK, CLIFFORD	SAGI-VELA, GONZALO
CORBALÁN, JUAN ANTONIO	MARGALL, ENRIC	SANTILLANA, LUIS
POSICIÓ FINAL	9è	

JJOO / BOXA		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
FERNÁNDEZ, ALFONSO	Welter	Vuitens de final, 9è
GARCÍA, ANTONIO	Mosca	17è
RODRÍGUEZ DACAL, ENRIQUE	Superlleuger	🥉 Bronze
RODRÍGUEZ, JUAN FRANCISCO	Gall	Quarts de final, 5è
RUBIO, ANTONIO	Ploma	Quarts de final, 5è

JJOO / CICLISME		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
ELORRIAGA, FRANCISCO	Ruta	16è
ESPINÓS, MIQUEL	Pista-persecució	17è
HUÉLAMO, JAIME	Ruta	3r / Desqualificat
NISTAL, TOMÁS	Ruta	54è
SUÁREZ, FÉLIX	Pista-esprint	29è
VIEJO, JOSÉ	Ruta	37è
HUÉLAMO, JAIME MELERO, CARLOS TENA, JOSÉ VIEJO, JOSÉ	Contrarellotge equips	12è

JJOO / GIMNÀSTICA	
EQUIP	
PROVES Individual / Terra / Salt / Paral·leles / Barra / Anelles / Cavall amb arcs	
GINÉS, JOSÉ	SANDOVAL, AGUSTÍN
SÁNCHEZ, PEPITA	UGARTE, CECILIO
POSICIÓ FINAL	6è

JJOO / HANDBOL		
EQUIP		
ANDREU, ANTONIO	IGARTUA, JUAN MIGUEL	ORTEGA, VICENTE
CASCALLANA, MIGUEL ÀNGEL	LABACA, SANTOS	PERRAMÓN, JOSÉ
DE ANDRÉS, FERNANDO	LÓPEZ BALCELLS, FRANCESC	ROCHEL, JOSÉ
GARCÍA, JAVIER	MEDINA, JUAN ANTONIO	TAURÉ, JOSÉ MANUEL
GUERRERO, JESÚS	MORERA, JOAN	VILLAMARÍN, FAUSTINO
GUTIÉRREZ, RAFAEL		
POSICIÓ FINAL	15è	

< JAIME HUÉLAMO, DURANT LA COMPETICIÓ DE CICLISME EN RUTA. EL CICLISTA ESPANYOL VA FINALITZAR LA CARRERA COM A TERCER CLASSIFICAT, PERÒ, POSTERIORMENT VA SER DESQUALIFICAT PER DÒPING.

JJOO / HALTEROFÍLIA		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
MATEOS, FRANCISCO	Pes lleuger – 67 kg	14è

JJOO / HÍPICA		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
ÁLVAREZ, LUIS ANTONIO	Salts concurs individual	43è
MARTINEZ DE VALLEJO, ENRIQUE	Salts concurs individual	10è
SEGOVIA, ALFONSO	Salts concurs individual	8è
SEGOVIA, ALFONSO MARTÍNEZ DE VALLEJO, ENRIQUE DE CARVAJAL, LUIS JAIME ÁLVAREZ, LUIS ANTONIO	Salts: Gran Premi de les Nacions	7è

JJOO / HOQUEI		
EQUIP		
ALUSTIZA, JOSÉ	BORRELL, JOSÉ	NOGUÉS, TONI
AMAT, FRANCISCO	CAMIÑA, JORGE	QUINTANA, JUAN
AMAT, JAIME	CARRERA, LUIS	QUINTANA, RAMÓN
AMAT, JUAN	CHURRUCA, AGUSTÍN	SALLÉS, JOSÉ
ARBÓS, JAIME	FÁBREGAS, FRANCISCO	SEGURA, FRANCISCO
ARBÓS, JUAN	FÁBREGAS, JORGE	TWOSE, LUIS ANTONIO
POSICIÓ FINAL	6è	

JJOO / JUDO		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
OJEDA, SANTIAGO	Pesos pesants – 93 kg Categoria open	Vuitens final 11è Primera ronda 19è

< LUIS ÁLVAREZ CERVERA I EL SEU CAVALL APPELL, DURANT LA SEVA PARTICIPACIÓ ALS JOCS OLÍMPICS DE MUNIC 1972.

JJOO / NATACIÓ		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
BALCELLS, PEDRO	100 m braça 200 m braça	Sèries 23è Semifinals 14è
CHAMORRO, AURORA	100 m papallona	Sèries 20a
COMAS, JORDI	100 m lliures	Semifinals 13è
CORELL, ANTONI	400 m lliures	Sèries 25è
HEAD, JORGE	Salts-plataforma 10 m	34è
LANG-LENTON, ARTURO	100 m papallona	Sèries 21è
NUEZ, BELÉN	Salts-plataforma 10 m	25a
PANADELL, NEUS	200 m braça	Sèries 25a
COMAS, JORGE CULEBRAS, ANTONI MELO, ENRIQUE PUJOL, JOSÉ	4 × 100 m lliures	Finalista 8è
BALCELLS PRATS, PEDRO COMAS, JORDI LANG-LENTON, ARTURO MELO, ENRIQUE	4 × 100 m estils	Sèries 12è

JJOO / PIRAGÜISME		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
ESTEBAN, JOSÉ MARÍA LÓPEZ, ÁLVARO MENÉNDEZ, HERMINIO SANZ, JAVIER	K4 - 1.000 m	Semifinals 14s
ESTEBAN, JOSÉ MARÍA MENÉNDEZ, HERMINIO	K2 - 1.000 m	Semifinalistes 12s

JJOO / TIR AMB ARC		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
RAMOS, EMILIO	Individual	49è
ROMERO, MARÍA TERESA	Individual	13a

JJOO / TIR OLÍMPIC		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
ÁVALOS, JUAN	Skeet	45è
CALVO, JOSÉ LUIS	Carrabina 50 m estès	54è
CERDÁ, DAMIÁN	Pistola 25 m	15è
DEL CERRO, LLUÍS	Carrabina 50 m estès	49è
GONZÁLEZ, JAIME	Pistola 25 m	5è
MARINA, MIGUEL	Skeet	11è
REQUEJO, SEVERINO	Pistola 50 m	43è
SANCHO, RICARDO	Fossat olímpic	9è
VALLDUVÍ, ELADI	Fossat olímpic	10è

JJ00 / VELA		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
DE BORBÓ, JOAN CARLES FERNÁNDEZ DE CÓRDOBA, GONZALO GANCEDO, FÉLIX	Dragon	15s
BALCELLS COMAS, RAMON BALCELLS RODÓN, RAMON LLORT, JOAN	Sooling	9s
SEELINGER, GERARDO	Finn	28è

JJ00 / WATERPOLO		
EQUIP		
BESTIT, LLUÍS	JANÉ, JOAN	SANS, JOAN
CÀNOVAS, ALFONS	PADRÓS, JOSÉ	SOLER, GABRIEL
FRANCH, SALVADOR	PUIGDEVALL, PONÇ	VENTURA, GASPAR
GUÀRDIA, ENRIC	RUBIO, JUAN	
POSICIÓ FINAL	9è	

5. IV JOCS DE STOKE MANDEVILLE DE HEIDELBERG 1972

5.1. INTRODUCCIÓ

Malgrat que els desitjos de l'International Stoke Mandeville Games Committee (ISMGC), presidit pel Dr. Ludwig Guttmann, eren poder celebrar els Jocs a la mateixa seu dels Jocs Olímpics de 1972, la manca de places d'hotel i el tancament de la Vila Olímpica una vegada acabats els Jocs per convertir-se en zona residencial privada ho va impedir. A causa de la dificultat de trobar els allotjaments adequats suficients a Munic, Walter Weis, membre alemany de l'ISMGC, va proposar fer-los a Heidelberg, a l'estat de Baden-Württemberg, coincidint amb el 15è aniversari de la introducció en aquell estat de les modernes teràpies de recuperació.

Amb el suport econòmic de l'estat de Baden-Württemberg, del govern federal, les forces armades nord-americanes i alemanyes, junt amb diferents organismes, les instal·lacions de l'Institut d'Esports i Ciències de l'Esport de la Universitat de Heidelberg i l'Institut Nacional d'Esports van ser l'escenari de la quarta edició dels Jocs Internacionals de Stoke Mandeville. Els esportistes van ser allotjats en el complex residencial per als estudiants universitaris, on es van disposar 1.200 llits, mentre que els acompanyants van ser ubicats en diferents escoles. Les diferents delegacions van tenir el suport de fisioterapeutes del Centre de Rehabilitació de Heidelberg. Els trajectes es van fer amb busos de l'exèrcit nord-americà adaptats per transportar 20 persones en cadires de rodes.

En el seu parlament, durant la cerimònia inaugural, el president de la República Federal Alemanya, Gustav Heinemann, va dir: "És el meu desig que els Jocs que estan a punt de començar demostrin al món de quins èxits esportius són capaces aquelles persones que han de viure amb una gran discapacitat i que també poden contribuir encara més a acabar amb la qüestionable classificació dels discapacitats com a grup marginal".

La incorporació per primera vegada d'esportistes tetraplègics va significar un increment en el nombre de participants, la qual cosa va motivar una sèrie de limitacions. Així, es va establir que un esportista només podia participar com a màxim en sis proves i limitar a tres esportistes per país en una mateixa prova.

A petició del Dr. Guttmann, el programa esportiu va incloure una prova de 100 m per a atletes amb deficiències visuals i el *goalball* per a invidents com a demostració. Va ser el pas previ a la incorporació dels invidents i deficients visuals en el programa esportiu de la següent edició, el 1976, a Toronto (Canadà), com també ho seria per als esportistes amputats que, a Heidelberg, van escenificar una acció de protesta reclamant la seva inclusió a l'única competició internacional per a persones discapacitades. Acabats els Jocs, els caps de delegació i els entrenadors es van reunir per tal d'analitzar la normativa vigent, de manera que una sèrie de subcomitès estudiarien el criteri de selecció més adients per a cadascun dels esports.³⁴

Un fet destacable va ser la presència del doble campió olímpic de marató, l'etiop Abebe Bikila, que el 1969 va patir un greu accident de cotxe i va quedar paraplègic. Durant mesos va ser tractat a l'Hospital de Stoke Mandeville, on va practicar el tir amb arc, esport en què va competir en els Jocs anuals de Stoke Mandeville. Tot i que no hi va competir, va ser tot un reclam per als esportistes. Dies després, va ser objecte d'un homenatge per part del COI durant la cerimònia inaugural dels Jocs Olímpics de Munic, en la qual va compartir lloc amb el llegendari Jesse Owens i altres glòries olímpiques.

IV EDICIÓ DELS JOCS DE STOKE MANDEVILLE

Heidelberg (Alemanya): del 2 a l'11 d'agost de 1972.

Participació de **984 esportistes** amb lesions medul·lars de 42 països.

118 proves de 10 esports: tir amb arc, atletisme, natació, tennis taula, halterofília, bàsquet i esgrima en cadira de rodes, petanca, dards, *bowling* sobre gespa i *snooker*.

³⁴ France Paralympique: <https://france-paralympique.fr/jeux/heidelberg/>

5.2. ESPANYA: QUATRE MEDALLES EN NATACIÓ

La primera participació espanyola en els Jocs de Stoke Mandeville es va produir el 1968, amb motiu de la tercera edició, celebrada a Tel Aviv (Israel). En aquella ocasió hi van acudir onze esportistes, nou homes i dues dones, que van competir en tir amb arc, atletisme, tennis taula, dards i natació. Precisament a la piscina és on es van obtenir els millors resultats a Heidelberg, amb quatre medalles, dues d'argent per a la barcelonina Maria Carme Riu, i una d'argent i una altra de bronze per al també barceloní Miquel Carol. Quatre anys després, a la cinquena edició, la delegació espanyola va estar formada per vint esportistes (onze homes i nou dones) que van competir en quatre esports: natació, atletisme, tennis taula i bàsquet en cadira de rodes, i es va donar el cas que bona part d'ells ja havien competit a Tel Aviv. En les primeres edicions era habitual que nombrosos esportistes competissin en més d'un esport. Per exemple, a Heidelberg alguns dels jugadors de l'equip de bàsquet van competir també en atletisme i tennis taula, i algun altre en natació. Una prova d'aquest fet va ser la crònica publicada a *El Mundo Deportivo* del 5 d'agost de 1972:

“Dentro del encuentro de guante blanco, José Sabaté, el capitán, fue un gran director de juego, con Capdevila, Llorens, Vallverdú y Guerrero dejaban de vez en cuando la cancha de baloncesto para ir a otro pabellón con el fin de competir en tenis de mesa. Todos ellos pasaron las primeras eliminatorias, pero Llorens, Sabaté y Vallverdú perdieron luego frente a Suecia, Holanda y Malta, respectivamente. Así, continúan en liza Guerrero y Capdevilla. En slalom, Federico Llorens y Eloy Guerrero habían actuado también con anterioridad. Su clasificación fue buena pero no óptima...”³⁵

El balanç de l'actuació espanyola va ser de quatre medalles d'argent, totes en natació: les dues aconseguides pel madrileny Francisco Benítez a les proves de 100 m esquena i 100 m lliures de la classe 6, i les dues del català Bertrand de Five Pragner,³⁶ en 50 m lliures i 3 × 25 m estils de la classe 3. De fet, hi va haver una cinquena medalla també d'argent en la prova de 25 m braça classe 2, però Maria Carmen Riu la va rebutjar reivindicant que els esportistes discapacitats també

35 *El Mundo Deportivo*, pàgina 22, del 5 d'agost de 1972.

36 Testimoni oral de Bertrand de Five Pragner.

haurien d'haver competit a Munic, la qual cosa va suposar la seva desqualificació.³⁷ Els nedadors espanyols van participar en 22 finals i van assolir fins a 19 rècords estatals, segons ens explica Samuel Herranz, que va ser responsable de l'equip de natació.

L'equip de bàsquet en cadira de rodes va competir a la Divisió II, i va assolir el tercer lloc en vèncer a Brasil per 41-39. A la fase prèvia havia guanyat al Canadà per 55-39, a Portugal per 58-28 i a Suïssa per 39-22, i havia perdut amb Bèlgica per 22-43, fet que li va costar el primer lloc del grup. A la fase final, derrota enfront de la RFA per 29-33 i victòria sobre el Brasil, que li va donar el tercer lloc. A la màxima categoria, disputada per vuit països, els Estats Units van guanyar la medalla d'or amb una ajustada victòria sobre Israel per 59-58, en un partit seguit per prop de 5.000 espectadors.³⁸

JJPP / NATACIÓ		
NOM ATLETA	PROVA	POSICIÓ FINAL
DE FIVE PRANGER, BERTRAND	50 m lliures	🥈 Plata
	3 × 25 m estils	🥈 Plata
BENÍTEZ, FRANCISCO	100 m esquena	🥈 Plata
	100 m lliures	🥈 Plata

37 Testimoni oral de Maria Carmen Riu.

38 <http://www.feddf.es/archivos/t-303-303.pdf>

6. REFERÈNCIES

BIBLIOGRAFIA

Grasso, John; Mallon, Bill; Heijmans, Jeroen. *Historical Dictionary of the Olympic Movement*. Mayland, Estats Units: Rowman & Littlefield, 2015.

Joan i Matas, Francesc. *Olímpics tarragonins: la història dels 28 esportistes del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre que han participat en els Jocs*. Valls: Cossetània Edicions, 2008.

Miller, David. *The History of the Olympic Games and the IOC: Athens to Pyeongchang 1894-2018*. Lausana: Comitè Olímpic Internacional, 2019.

Organizing Committee for the XI Olympic Winter Games Sapporo 1972. *The XI Olympic Winter Games Sapporo 1972: official report = Les XI Jeux Olympiques d'hiver Sapporo 1972 : rapport officiel*. Sapporo: Organizing Committee for the XI Olympic Winter Games Sapporo 1972, 1973.

Organizing Committee for the Games of the XX Olympiad Munich 1972. *Die Spiele : le rapport officiel du Comité organisateur des Jeux de la XXe Olympiade Munich 1972* (vol. 1: L'organisation). Munic: Organizing Committee for the Games of the XX Olympiad Munich 1972, 1974.

Río, Paloma del; Surroca, Joan Manel. *Más que olímpicas*. Barcelona: Libros Cúpula, 2021.

Simón, Juan Antonio. *Els Jocs Olímpics de Franco: una anàlisi de la candidatura frustrada de Barcelona 72*. Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, 2014.

Surroca, Joan Manel (2013). "La final que començà en los despachos". *El Marcador*. <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2013/09/munich-1972-la-final-que-comenzo-en-los.html>

Surroca, Joan Manel (2015). "Una medalla doblement maldita". *El Marcador*. <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2014/01/una-medalla-doblemente-maldita.html>

Surroca, Joan Manel (2015). "Zapatillas reivindicativas". *El Marcador*. <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2015/04/zapatillas-reivindicativas.html>

Surroca, Joan Manel (2018). "Un afortunado salto de oro". *El Marcador*. <http://elmarcadordejmsurroca.blogspot.com/2018/04/un-afortunado-salto-de-oro.html>

Tharrats, Juan Gabriel. *Los Juegos Olímpicos: historia completa de las Olimpiadas desde sus orígenes a Múnich-72* (vol. 3). Madrid: Ibérico Europeo de Ediciones.

ARXIU

Procés verbal 74a i 76a sessions del Comitè Olímpic Internacional.

Testimonis orals: Bertrand de Five, Antonio Herranz (responsable de l'equip de natació) i Maria Carmen Riu.

HEMEROTECA

El Mundo Deportivo

La Vanguardia

WEBS

www.olympics.com/en/

www.olympedia.org

www.paralympic.org/

www.paralimpicos.es

www.feddf.es/archivos/t-303-303.pdf

**Centre d'Estudis
Olímpics i de l'Esport
Joan Antoni Samaranch**

El **Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport Joan Antoni Samaranch** (CEO-JAS) és una entitat gestionada per la Fundació Barcelona Olímpica. Es troba ubicat a l'edifici noucentista conegut com la Font del Gat, Passeig de Santa Madrona, 28. Aquest edifici històric fou construït amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i va ser obra de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch.

L'objectiu principal del CEO-JAS és preservar el llegat dels Jocs Olímpics i Paralímpics de Barcelona'92 i la història de l'esport a Barcelona a través de la custòdia dels diferents arxius d'entitats esportives i fons personals. Aquest patrimoni documental i bibliogràfic és accessible per a aquelles institucions, investigadors i persones interessades. D'altra banda, també impulsa la investigació i promoció dels valors culturals, històrics, ètics i esportius derivats de l'esperit olímpic.

El CEO-JAS conté una biblioteca amb més de 7.000 volums, i conserva diversos fons documentals, fruit de donacions i cessions d'entitats esportives i persones relacionades amb el món de l'esport. Entre els fons documentals que custòdia, destaca el del **COOB'92**, el del fotoperiodista **Javier Del Arco**, el del **Real Moto Club de Catalunya**, i les cessions de la **Real Federación Española de Deportes de Invierno** i del **Real Club Tenis Barcelona-1899**.

Respecte a les donacions i cessions privades, destaquen els fons documentals sobre tennis de **Pedro Hernández** i **Jaime Bartrolí**, així com el d'**Isidre Rigau**, **Rubèn Peris** i **Joan Manel Surroca**. El CEO-JAS també custòdia una part del fons personal de **Joan Antoni Samaranch**.

Tots aquests fons documentals i bibliotecaris, estan oberts a la consulta pública, prèvia petició a través de l'adreça ceosamaranch@fbolimpica.es.

A part de la vessant de conservació i tractament del llegat històric esportiu, el CEO-JAS impulsa programes d'investigació històrica com l'Aula d'Història, publicacions i altres projectes executats amb altres Centres d'Estudis Olímpics en l'àmbit estatal.

AULA D'HISTÒRIA

Aquesta col·lecció, concebuda des del Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport Joan Antoni Samaranch, pretén donar a conèixer l'esport barceloní i català del segle XX i la seva rica història d'episodis significatius que serviren d'experiència per als Jocs Olímpics de 1992.

1

[L'ESPORT A L'EXPOSICIÓ
INTERNACIONAL DE BARCELONA 1929](#)

2

[ELS JOCS ESPORTIUS DE
BARCELONA 1962-1966](#)

3

[SANTIAGO GÜELL I LÓPEZ:
EL PRIMER CATALÀ AL COMITÈ
OLÍMPIC INTERNACIONAL](#)

4

[ELS JOCS OLÍMPICS DE FRANCO.
UNA ANÀLISI DE LA CANDIDATURA
FRUSTRADA DE BARCELONA'72](#)

5

[UNA RELACIÓ OLÍMPICA DE DOS
MIL·LENNIS: MINICIUS I BARCELONA](#)

6

[CARRERS, PLACES, PARCS I JARDINS](#)

7

[ÀRBITRES I JUTGES OLÍMPICS CATALANS](#)

8

[BARCELONA'92 I EL PENSAMENT
ECOLOGISTA. ORÍGENS DE LA
DIMENSÍO ECOLÒGICA DEL MOVIMENT
OLÍMPIC](#)

9

[1968: UNS JOCS OLÍMPICS
INNOVADORS I UNIVERSALS](#)

10

[BARCELONA 1923: ELS CAMPIONATS
DEL MÓN EN PISTES COBERTES](#)

11

[ANVERS 1937: LA DELEGACIÓ CATALANA](#)

12

[L'OLIMPIADA CULTURAL: UN ESCLAT
ARTÍSTIC PER A BARCELONA](#)